

**EKONOMI
HÖGSKOLAN**
Lunds universitet

Föret:

-

Handl
Mikael
Ulf R

Sammanfattning

Uppsatsens titel:	Avfallstaxan - En studie om kalkylering och taxesättning i renhållningsbranschen
Seminariedatum:	2005-03-29
Ämne/kurs:	Magisteruppsats inriktning mot redovisning, 10 poäng
Författare:	Anna Wedelin och Christina Widing
Handledare:	Mikael Hellström och Ulf Ramberg
Nyckelord:	Avfall, Kalkylering, Taxesättning, Prissättning, Kommun
Syfte:	Syftet är att beskriva och analysera kommuners kostnadskalkyler och taxekonstruktioner
Metod:	Undersökningen är genomförd i form av en multipel fallstudie. Inledningsvis genomförde vi en förstudie som syftade till att kategorisera Skåne kommuners avfallshantering. Vi har också skapat en modell som vi använt både för att skapa en referensram och vid analys.
Teoretiska perspektiv:	Vi har utgått från de rättsprinciper som finns på området samt de riktlinjer som Renhållningsverksföreningen ger ut angående taxekonstruktion. Teoretiskt har vi använt oss av pristeori, självkostnadskalkylering, kapitalkostnader och intressentteori.
Empiri:	Förstudien skedde genom telefonintervjuer med personer ansvariga för renhållningsverksamheten på Skånes kommuner. Vidare genomfördes djupintervjuer på åtta av dessa kommuner.
Slutsatser:	Vi har i denna undersökning kommit fram till att skillnaderna i avfallstaxan inte påverkas av kalkylutformningen. Det enda kalkylmässiga som vi har sett skulle kunna påverka taxan är fördelningen av indirekta kostnader och kommunernas kapitalkostnadsberäkningar. Vi har identifierat att alla kommunerna följer de rättsprinciper som finns på området. De normer kring taxekonstruktion som finns utgivna av Renhållningsverksföreningen följs inte i tillräckligt stor utsträckning för att minska spridningen i avfallstaxans storlek. Vi har vidare funnit att det som påverkar taxan är hur den praktiskt konstrueras utifrån den kalkyl som finns och de krav som ställs på konstruktören gällande kommunens miljömål, val av renhållningssystem, nivå på servicegrad och rättvisa.

Abstract

- Title:** Waste rate – a case study of cost estimates and pricing in the waste industry
- Seminar date:** 2005-03-29
- Course:** Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS), Accounting
- Authors:** Anna Wedelin and Christina Widing
- Advisors:** Mikael Hellström and Ulf Ramberg
- Key Words:** Waste, Calculation, Rate, Pricing and Municipality
- Purpose:** The purpose in to describe and analyze municipality cost estimate and pricing
- Methodology:** To fulfill our purpose we first performed a feasibility study to categorize the waste disposal system of the 33 municipalities in Skåne. This feasibility study underlies our selection for the multiple case studies. Our selection is based upon extreme cases, geographical site, structure of the municipality and the refuse collection system. We have furthermore created a model that wil function as a frame of references.
- Theoretical perspectives:** We have based our study on the case-law along with the Association of Waste Managements guiding principles in pricing. The literature treats pricing theory, capital cost, cost calculations and stake holder theory.
- Empirical foundation:** We performed the feasibility study by telephone interviews with persons accountable for the waste disposal. Furthermore did we perform personal interviews at the eight selected municipality.
- Conclusions:** The differences in the waste rate are not influenced in how the cost estimate is designed. We have concluded that the two main influences in calculation are how distributions of indirect costs are made and how the capital cost is calculated. We have also concluded that the differences are more influenced in how the waste rate is created and by the demands derived from municipality goals, service and justice.

Förord

Vi vill här passa på att tacka alla Ni, på kommuner, avfallsbolag och RVF, som ställt upp och hjälpt till vid genomförandet av denna uppsats. Vi skulle vilja rikta ett speciellt tack till Rolf Brodén i Bjuvs kommun för att han så tjänstvilligt ställde upp och svarade på våra frågor i ett kritiskt läge. Rolfs positiva och generösa sätt gjorde att vi verkligen kände oss inspirerade att genomföra undersökningen.

Vi vill också rikta ett stort tack till våra handledare, Ulf Ramberg och Mikael Hellström samt Mattias Haraldsson för värdefulla synpunkter, kritiskt granskande och framför allt inspiration och många glada skratt.

Dessutom vill vi här passa på att tacka alla Er som bidragit genom att svara på frågor, ifrågasatt och kommit med synpunkter, korrekturläst och uppmuntrat oss i mörka stunder. Ni har alla varit helt enastående.

Lund den 14 mars 2005

Anna & Christina

1 INLEDNING	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Problemdiskussion	10
1.3 Syfte	12
1.4 Avgränsning	12
1.5 Definitioner och ordlista	12
1.6 Disposition	13
2 METOD	14
2.1 Val av uppsatsämne	14
2.2 Ansats för forskning	14
2.3 Den empiriska undersökningen	15
2.3.1 Litteraturstudie	15
2.3.2 Förstudie	15
2.3.3 Matrissammanställning	16
2.3.4 Fallstudie	17
2.3.5 Val av intervjupersoner	17
2.4 Validitet och reliabilitet	18
2.5 Analys av empiri	19
2.5.1 Analysmetod	19
2.5.2 Variabler för jämförelse	19
2.6 Sammanfattning	20
3 RÄTTSPRINCIPER OCH NORMER	21
3.1 Kommunallagen	21
3.1.1 Lokaliseringsprincipen	21
3.1.2 Likställighetsprincipen	21
3.1.3 Självkostnadsprincipen	22
3.2 Miljöbalken	22
3.2.1 Renhållningsavgifter	23
3.2.2 Producentansvar	23
3.3 Svenska Renhållningsverksföreningens riktlinjer	24
3.3.1 Grundavgift	25
3.3.2 Hämtningsavgift	25
3.3.3 Behandlingsavgift	25
3.3.4 Taxekonstruktioner	25
3.3.5 Uppföljning	27
3.4 Sammanfattning	27
4 TEORI	28
4.1 Pristeori	28

4.1.1 Inledning	28
4.1.2 Kostnader	28
4.1.3 Konkurrensförhållande	29
4.2 Prissättning i organisationer utan vinstkrav	30
4.3 Produktkalkyler	30
4.3.1 Självkostnadskalkylering	31
4.3.2 Påläggsmetoden	32
4.3.3 ABC kalkylering	33
4.4 Kapitalkostnader	34
4.5 Intressentteori	35
4.6 Sammanfattning	36
5 EMPIRI	37
5.1 Inledning	37
5.2 Resultat förstudie	38
5.2.1 Matris för urval till fallstudie	39
5.2.2 Urval	40
5.3 Bjuvs kommun	41
5.3.1 Kommunfakta	41
5.3.2 Renhållningsverksamheten	41
5.3.3 Kostnadskalkyl	42
5.3.4 Renhållningstaxa	44
5.4 Bromölla kommun	45
5.4.1 Kommunfakta	45
5.4.2 Renhållningsverksamheten	45
5.4.3 Kostnadskalkyl	46
5.4.4 Renhållningstaxa	47
5.5 Hässleholms renhållare AB - HÄRAB	48
5.5.1 Kommunfakta	48
5.5.2 Renhållningsverksamheten	48
5.5.3 Kostnadskalkyl	49
5.5.4 Renhållningstaxa	50
5.6 Lunds kommun	51
5.6.1 Kommunfakta	51
5.6.2 Renhållningsverksamheten	51
5.6.3 Kostnadskalkyl	52
5.6.4 Renhållningstaxa	53
5.7 Norra Åsbo Renhållnings AB - NÅRAB	53
5.7.1 Kommunfakta	53
5.7.2 Renhållningsverksamheten	54
5.7.3 Kostnadskalkyl	55
5.7.4 Renhållningstaxan	56
5.8 Trelleborgs Kommun	57
5.8.1 Kommunfakta	57
5.8.2 Renhållningsverksamheten	57
5.8.3 Kostnadskalkyl	58
5.8.4 Renhållningstaxan	58

5.9 Vellinge kommun	59
5.9.1 Kommunfakta	59
5.9.2 Renhållningsverksamheten	59
5.9.3 Kostnadskalkyl	60
5.9.4 Renhållningstaxa	61
5.10 Österlens Kommunala Renhållnings AB - ÖKRAB	61
5.10.1 Kommunfakta	61
5.10.2 Renhållningsverksamheten	62
5.10.3 Kostnadskalkyl	62
5.10.4 Renhållningstaxan	63
5.11 Sammanfattning	64
6 ANALYS	65
6.1 Sammanställning av empiri	65
6.2 Allmänna variabler och rättsprinciper	66
6.3 Teorivariabler	67
6.4 Variabler från RVFs Riktlinjer	68
6.4.1 Grundavgift	68
6.4.2 Hämtningsavgift	68
6.4.3 Behandlingsavgift	69
6.4.4 Målsättningar med taxan	69
6.4.5 Egna variabler	70
6.5 Teoretiska resonemang kring valda delar av empirin	71
6.5.1 Kalkylutformning	71
6.5.2 Fördelning av indirekta kostnader	72
6.5.3 Full kostnadstäckning	73
6.5.4 Producentansvar	74
6.5.5 Påverkan på taxan	75
6.6 Samband i matrisen	75
6.7 Sammanfattning	76
7 SLUTSATS	77
7.1 Resultat	77
7.2 Reflektioner kring uppsatsen	78
7.3 Alternativt genomförande	79
7.4 Förslag på vidare forskning	79
BILAGOR	81
Bilaga 1 Ordlista	81
Bilaga 2 Intervjumall kommun	82
Bilaga 3 Intervjumall företag	83

KÄLLFÖRTECKNING	84
------------------------	-----------

FIGURFÖRTECKNING

Figur 2.1 Matris för urval av fallstudier	16
Figur 4.1 Enkel Påläggskalkyl	33
Figur 5.1 Sammanställning i matris för urval av fallstudier	40
Figur 5.2 Illustration av taxekonstruktion	56

TABELLFÖRTECKNING

Tabell 2.1 Analysmodell	20
Tabell 5.1 Kommunernas tillhörighet till olika insamlings- och avfallsbolag	38
Tabell 5.2 Kostnadskalkyl Bjuv	43
Tabell 5.3 Kostnadskalkyl Bromölla	46
Tabell 2.4 Kostnadskalkyl HÄRAB	49
Tabell 5.5 Kostnadskalkyl Lund	52
Tabell 5.6 Kostnadskalkyl NÅRAB	55
Tabell 5.7 Kostnadskalkyl Trelleborg	58
Tabell 5.8 Kostnadskalkyl Vellinge	60
Tabell 5.9 Kostnadskalkyl ÖKRAB	63
Tabell 6.1 Sammanställning av empiri	66

1 Inledning

I vårt inledande kapitel ger vi läsaren en kort bakgrund till ämnet för att sedan övergå till en problemdiskussion vilken mynnar ut i våra konkreta problemställningar. Vi vill också förklara vårt syfte med uppsatsen samt vilka avgränsningar vi ansett vara nödvändiga att göra. I kapitlet återfinns även definitioner av vissa fackuttryck som används i uppsatsen.

1.1 Bakgrund

”Sopor är som vädret”, orden kommer från en artikel i tidningen Kommunaktuellt maj 2004, men kunde lika gärna vara något vi myntat i samband med att vårt ämne för magisteruppsatsen blev känt bland vänner, kursare och familj. Det finns många åsikter och alla har något att tillägga i diskussionen. Denna artikel och andra visar att avfallstaxor är ett område som är svårt att få överblick över, med avfallstaxa menar vi den avgift kommuninvånarna får betala för renhållningen i kommunen. Spridningen i avfallstaxornas storlek är väldigt stor bland landets kommuner och det är svårt för hushållen att på ett enkelt sätt kunna utläsa varför det är dyrare i en kommun och billigare i en annan. När vi studerat olika kommuners hemsidor har vi sett att det finns många variabler som påverkar hushållens avfallstaxa. Storleken på taxan kan bland annat vara beroende av en fast årlig avgift och rörliga variabler som hämtfrekvens, kärlestorlek, sorteringsgrad och antal trappsteg. Dessutom har kommunerna utvecklat olika system för sin avfallshantering, något som också kan komma att påverka hushållens avfallstaxa.

I början av 1900-talet baserades avfallshantering liksom tidigare på det naturliga kretsloppet. Däremot blev det i takt med ökad industrialisering en ökning av naturfrämmande ämnen i avfallet vilket gjorde att mindre mängder avfall kunde återanvändas. Detta ledde till en mer enkelriktad kommunal avfallshantering där avfallet nu transporterades till soptippar, reningsverk och förbränningsanläggningar. Nya förpackningsmaterial har gjort att hushållsavfallet växt och blivit mer och mer komplext. Detta har under 1900-talet mötts med mer resurser till insamling, transport, behandling av avfall och återvinning.¹ I och med en ökad tillväxt under 1960- och 70-talen kom även avfallsmängderna att öka markant. Detta ledde till ett växande intresse för miljöaspekterna inom avfallshanteringen och därigenom ett behov av ökad kontroll, vilket mynnade ut i en ny renhållningslagstiftning, SFS 1979:596. Sedan dess har ett antal ytterligare lagar och förordningar stiftats på området. Den första januari 1999 trädde miljöbalken i kraft och samlade tidigare avfallsregleringar under en enda lag. Efter 1999 har nya bestämmelser successivt lagts till i miljöbalken vilka i olika grad har påverkat kostnaderna för avfallshanteringen. EU har dessutom fattat

¹ Nationalencyklopedin andra bandet (1990) s.153-154

beslut om en avfallshierarki där syftet är att styra avfallet från att hamna på soptippen till andra steg i hierarkin. Denna avfallshierarki ger kommunerna stöd vid val av lokal avfallsstrategi. Avfallsminimering är av högsta prioritet i hierarkin, sedan kommer återanvändning och materialåtervinning. I fjärde hand rekommenderas energitvinning och i sista hand deponering dvs. att avfallet hamnar på soptippen.²

Återvinningspolitiken har påverkat hur vi hanterar vårt avfall men inte mängden som uppkommer. I slutet av 1990-talet när återvinningsinsamlingarna började, minskade visserligen sopberget, men i takt med en ökad konsumtion ökar även avfallsmängderna.³ Ökad tillväxt är ett viktigt mål för våra kommuner men tillväxt leder alltså till ökade avfallsmängder. Ett sätt för kommunerna att hantera detta motsatsförhållande är bland annat genom att differentiera avfallstaxorna. Till exempel kan kunderna få betala efter vikt, eller få en lägre taxa vid lägre hämtningsfrekvens.

En annan dimension är materialåteranvändning och återvinning. En ökad källsortering leder till högre kostnader eftersom hanteringen blir mer komplicerad bland annat genom att fler bilar måste hämta och att återvinningscentralerna blir mer personalkrävande.⁴ I förlängningen leder detta till en högre avfallstaxa för hushållen, trots att de själva utför en större del av arbetet. Sammanfattningsvis är det alltså så att de nya bestämmelserna som införts inom avfallsområdet kommer att leda till ökade kostnader för våra kommuner och därmed för hushållen som dessutom får en ökad arbetsbörda.

1.2 Problemdiskussion

Den kommunala renhållningsverksamheten kan betraktas som ett monopol. För att denna monopolställning inte skall missbrukas styrs bland annat prissättningen av olika regleringar. För prissättningen tillämpas självkostnadsprincipen, 8 kap 3c § Kommunallagen (KL), vilken innebär att kommuner inte får använda en prissättning som leder till att vinster skapas på medborgarnas bekostnad.⁵ Självkostnadsprincipen sätter alltså ett tak för kommunernas taxor och skyddar på så sätt konsumenten. Däremot finns det en möjlighet för kommunen att ta ut en lägre avgift och istället subventionera verksamheten genom skatter. Ett argument som finns för en avgiftsfinansierad verksamhet är att tjänsten inte kan utnyttjas av alla kommuninvånare. Ett annat argument är att det finns aktiebolag i kommunen som nyttjar kommunens renhållningstjänster men inte betalar kommunalskatt, det anses då inte korrekt att kollektivet måste stå för dess kostnader. Dessutom ses avgiftsfinansieringen som en möjlighet att styra kommuninvånarnas nyttjandegrad i önskad riktning.⁶ Kommunerna måste alltså följa kommunallagen och därigenom självkostnadsprincipen vid konstruktionen av avfallstaxan. Utöver detta skall

² Hagnell, A., Svenska kommunförbundet, *Gröna nyckeltal – en metod att jämföra kommuner* (2000) s. 11

³ Svenska Dagbladet, *Det svenska sopberget växer* s. 11, 2004-11-01

⁴ Kommunaktuellt nr 17, *Sophämtningen – jämförelse* (2004) s. 11

⁵ Naturvårdsverket *Marknaden för avfallshantering* Rapport 5408

⁶ Tagesson, T *Kostnadsredovisning som underlag för benchmarking och prissättning* (2002) s. 1

miljöbalken följas, där det är beskrivet, att renhållningsavgiften skall täcka kommunens kostnader som uppkommit vid genomförande av renhållning.⁷

Självkostnadsprincipen skall alltså vara vägledande för prissättningen och gälla för hela verksamheten. Däremot uttrycker självkostnadsprincipen inte hur avgiftsuttaget skall fördelas mellan användarna och därmed hur taxan skall konstrueras. Generellt råder likställighetsprincipen, 2 kap 2 § KL, som innebär att kommuninvånare inom samma kommun inte ska behandlas olika.⁸ Det vill säga samma avgift ska tas ut för samma prestation. Detta medför en viss kostnadsutjämning mellan till exempel hämtning i tätort och i glesbygd. Självkostnadsprincipen ger dock ingen garanti för att verksamheten sköts på ett effektivt sätt. Om verksamheten drivs ineffektivt kan det leda till alltför höga kostnader vilket i förlängningen kan leda till ett onödigt högt avgiftsuttag.

I mitten på 1990-talet gjordes en litteraturstudie⁹ om kommunal prissättning och självkostnadsprincipen. I den kom författaren fram till att det i traditionell företagsekonomisk självkostnads-kalkylering inte finns ett problem med vilka kostnader som skall fördelas eftersom alla kostnader skall tas med i beräkningen. I den kommunalrättsliga självkostnaden är det däremot bara de nödvändiga kostnaderna och kostnader som har ett direkt samband med verksamheten som skall tas med. Problematiken ligger i att det råder osäkerhet om vad som menas med nödvändiga kostnader och direkt samband.¹⁰ Vid konstruktionen av taxan borde den med andra ord spegla de kostnader som föranleds av nyttjandet av tjänsten.

Vid kalkylkonstruktionen ska alltså de lagar, som finns på området, tolkas och kostnader som uppstått i kommunen skall härledas och fördelas. Vid kalkylering uppstår det också en problematik rörande fördelning av de indirekta kostnaderna och kapitalkostnadsberäkning. En vanlig metod vid fördelning av indirekta kostnader är påläggsmetoden. Denna metod innebär att en verksamhets indirekta kostnader fördelas som pålägg genom att till exempel finna ett orsak-verkan samband mellan kostnad och kalkylobjekt. Sättet att arbeta med schabloniserade pålägg kan leda till en felaktig självkostnad framför allt i verksamheter med en stor andel indirekta kostnader. I de fall kommunerna äger anläggningstillgångar skall de kapitalkostnadsberäknas, vilket innebär att val av beräkningsmetod kommer att påverka det slutliga taxeuttaget. Utöver detta skall även intäkter uppskattas och budgeteras så att det inte blir någon vinst och helst inte någon förlust. Kostnads-kalkylen ligger på så sätt till grund för intäktssidan som ska vara summan av hushållens avfallstaxa. Det blir därför tydligt att storleken på kostnaderna kommer att påverka taxeuttaget. Däremot finner vi det intressant att undersöka om skillnaderna i taxeuttaget också påverkas av sättet att arbeta med kalkylering och taxekonstruktion.

⁷ SFS 1998:808 Miljöbalken 27 kap 4 §

⁸ Naturvårdsverket *Marknaden för avfallshantering* Rapport 5408

⁹ Malmer, S. *Kommunal prissättning mot bakgrund av självkostnadsprincipen – en problemanalys* (1996)

¹⁰ Ibid. s. 116

Vi vill mot bakgrund av ovanstående problemdiskussion alltså undersöka huruvida det finns ett samband mellan kommunernas sätt att arbeta med kostnadskalkylering, taxekonstruktion och avfallstaxans storlek.

Vi har i vår undersökning utgått från följande problemställningar:

Hur påverkas kalkylen av de rättsprinciper och normer som finns på området?

Finns det några skillnader i kalkylutformningen hos kommunerna?

Hur konstrueras avfallstaxan utifrån kalkylen?

1.3 Syfte

Vårt syfte med denna uppsats är att beskriva och analysera kommuners kostnadskalkyler och taxekonstruktioner.

För att uppnå syftet ämnar vi skapa en modell som kan fungera både som en referensram och vara till hjälp vid genomförandet av vår analys.

1.4 Avgränsning

Vår uppsats kommer endast att undersöka relationen kommun och hushåll. Vi kommer även att begränsa undersökningen till Skånes 33 kommuner. Vi kommer inte att fördjupa oss i en diskussion om huruvida taxesättningen påverkas av om verksamheterna drivs effektivt eller inte.

1.5 Definitioner och ordlista

Nedan beskriver vi de definitioner som vi anser vara nödvändiga för att underlätta läsningen och förståelsen. Vi har också gjort en ordlista som läsaren kan använda för att förstå återkommande terminologi. Ordlistan återfinns i bilaga 1.

Vi har på olika håll i uppsatsen använt ord som **renhållningstaxa**, **renhållningsavgift** och **avfallstaxa**. Dessa ord använder vi som synonymer i uppsatsen.

Återvinningsstation är en plats där förpackningsinsamlingen placerat insamlingsbehållare för exempelvis glas, tidningar och allpapp medan **återvinningscentral** är en bemannad insamlingsplats för ett större antal avfallsslag.

Med **avfallsbolag** menar vi både **insamlingsbolag** och **behandlingsbolag** men ej entreprenad.

1.6 Disposition

Här följer uppsatsens vidare disposition.

Kapitel 2 Metod I detta kapitel beskriver vi vårt tillvägagångssätt och vilka verktyg vi tagit till hjälp för att uppnå syftet med vår uppsats. Vi motiverar också våra val för att samla in och analysera informationen.

Kapitel 3 Rättsprinciper och normer I detta kapitel beskrivs de lagar och förordningar som kommunerna måste rätta sig efter. Här finns också beskrivet de rekommendationer som Renhållningsverksföreningen, RVF, har gett ut vad gäller taxekonstruktioner.

Kapitel 4 Teori Uppsatsens fjärde kapitel identifierar och beskriver den företagsekonomiska teori som legat till grund för analysen.

Kapitel 5 Empiri Detta kapitel innehåller dels en redogörelse av vår genomförda förstudie och de val den gav upphov till dels en redovisning av den empiri vi samlat in genom våra fallstudier.

Kapitel 6 Analys I detta kapitel återfinns en sammanställning av empirin samt en beskrivning hur vi kategoriserat och analyserat oss fram till denna sammanställning. Dessutom gör vi en analys av empirin i förhållande till rättsprinciper, normer och teori.

Kapitel 7 Slutsatser I detta det sista kapitlet kommer vi att presentera vårt resultat samt de tankar och reflektioner som arbetet med denna uppsats gett upphov till. Vi ämnar också ge förslag på vidare forskning inom området

2 Metod

I detta kapitel beskriver vi vårt metodologiska angreppssätt. Vi kommer att beskriva den ansats vi valt och vårt tillvägagångssätt vid genomförandet av undersökningen. Vi kommer också att beskriva de två modeller som ligger till grund för våra analyser.

2.1 Val av uppsatsämne

När vi valde att genomföra denna undersökning var den främsta anledningen ett intresse för ekonomistyrning. Efter att gått en kurs i kostnads- och intäktsanalys hade vi arbetat upp ett intresse för kalkylering och kalkyleringsproblematik. Att däremot undersöka självkostnadskalkylen genom avfallstaxan kom mer eller mindre till av en slump. Vi hade först en mängd olika uppslag men efter att ha gjort litteratursökningar och funnit att det faktiskt inte fanns så väldigt mycket skrivet inom detta område, och framför allt för att det saknades empiriska studier, bestämde vi oss.

2.2 Ansats för forskning

Inom samhällsvetenskaplig forskning finns det två huvudvägar att gå. Den ena vägen innebär att forskaren drar slutsatser om enskilda företeelser utifrån allmänna principer, deduktion. Den andra vägen innebär att forskaren istället vill sluta sig till en allmän princip utifrån enskilda fall vilket kallas induktion.¹¹ Eftersom vår undersökning syftar till att empiriskt undersöka verkligheten, för att sedan dra slutsatser utifrån insamlade data, är vår undersökning i högsta grad induktiv.

Kvalitativa metoder syftar till att skapa en förståelse medan kvantitativa metoder har ett förklarande syfte.¹² Vi anser att vi i huvudsak har ett kvalitativt kunskapsyfte eftersom vi vill få en djupare förståelse för vad som påverkar de skillnader som existerar i kommunernas avfallstaxor. För att få denna förståelse kommer vi att använda oss av kvalitativa metoder för insamling av data. Vi kommer att göra djupintervjuer med öppna frågor för att på detta vis få reda på våra respondenters åsikter och tankar.

¹¹ Patel, R., Tebelius, U., *Grundbok i forskningsmetodik* (1987), s. 17

¹² Holme, I.M., Solvang, B.K., *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder* (1997), s. 78

2.3 Den empiriska undersökningen

För att uppfylla uppsatsens syfte har vi valt att dela upp undersökningen i tre delmoment. Först ämnar vi göra en förstudie. Detta för att initialt skapa oss en bild av hur kommunerna arbetar med sina kostnadskalkyler och taxekonstruktion. Efter detta har vi för avsikt skapa en analysmodell och därefter genomföra en djupstudie. Vi kommer att utifrån förstudien göra ett urval av totalpopulationen för att få en fördjupad förståelse för fenomenet.

2.3.1 Litteraturstudie

Att finna litteratur om kalkylering i allmänhet innebar få problem, eftersom vi har använt oss av ett flertal böcker i vår undervisning. Dock handlar dessa främst om kalkylering i privata företag och inte specifikt om kalkylering i kommunal verksamhet. För att finna relevant litteratur kommer vi att söka i LOVISA¹³ på orden kalkylering, kalkyleringspraxis, kommunal verksamhet, avgifter och självkostnad. Vi kommer sedan att använda oss av denna litteratur för att finna ytterligare referenser. I vår innehållsförteckning har vi med litteratur som inte refereras till i arbetet. Vi fann att viss litteratur, som Håkan Lethins rapporter, var viktiga för oss i att skapa oss en kunskapsbas även om det inte var direkt behjälpliga i själva genomförandet. Vi har valt att behålla dem eftersom det kan vara en hjälp till andra som vill forska vidare inom vårt ämne.

Vi kommer även att via Internet samla information om renhållningstaxan i Skånes 33 kommuner. Detta för att få en uppfattning om taxans konstruktion och vilken servicegrad som ingår. Vi tror dessutom att detta arbetssätt kommer att hjälpa oss att förstå terminologin inom renhållningsverksamheten, något som vi anser vara av vikt vid genomförandet av förstudien.

2.3.2 Förstudie

För att få en ökad förståelse för problematiken kring kostnadskalkyler och taxesättning samt för att få en schematisk bild av hur avfallshanteringen drivs i Skånes kommuner ämnar vi göra en inledande informationssökning hos samtliga kommuner i Skåne.

Vi kommer att börja vår undersökning med att göra ostrukturerade intervjuer per telefon. Ostrukturerade intervjuer kan vara användbara när forskaren inte har tillräcklig kunskap för att på förhand veta vilka frågor som är de rätta att ställa.¹⁴ Vi kommer däremot att ha några teman som vi vill komma in på under samtalet men vi vill inte styra våra respondenter under intervjun. Vi vill intervjua personer som har förstahandsinformation om taxekonstruktion och utformning av kalkyler. Vi ämnar

¹³ LOVISA, Ekonomiska bibliotekets databas i Lund

¹⁴ Halvorsen, K., *Samhällsvetenskaplig metod* (1992) s. 102

därför välja våra respondenter genom strategiska urval, det vill säga att vi vill prata med de personer som har störst kunskap. Till viss del hoppas vi på en sorts *snöbollseffekt*¹⁵ vilket innebär att vi från en respondent får namn på annan och så vidare.

En svårighet med att använda sig av ostrukturerade intervjuer är att det kan vara svårt att klassificera det insamlade materialet, vilket kan göra att det tar längre tid att bearbeta vår empiri. Vi anser dock att detta vägs upp av att vi inte leder in respondenterna i specifika tankebanor.¹⁶ Vi är intresserade av deras kunskap och det är viktigt att den informationen vi får speglar verkligheten så att vi i ett senare skede kan göra adekvata urval för djupintervjuer.

2.3.3 Matrissammanställning

För att kunna kategorisera vårt material som vi samlar in under förstudien kommer vi att skapa en matris. Denna matris kommer sedan att vara underlag för vårt urval av kommuner som vi vill undersöka närmre med djupintervjuer. Variablerna i matrisen har vi fått fram genom den litteratur vi läst innan vi påbörjade undersökningen. Stellan Malmers ”Ett pris blir till” kan här nämnas som en inspirationskälla.

Matrisen är utformad på följande sätt:

	Insamling av avfall	Behandling av avfall
Samägda/helägda avfallshanteringsbolag		
Entreprenad		
Egen regi		

Figur 2.1 Matris för urval av fallstudier

Vårt urval kommer sedan att baseras dels på de ytterligheter som finns i matrisen och dels på att vi vill ha en spridning i kommunstorlek och geografiskt läge för att på så sätt få ett så representativt urval som möjligt. Att vi väljer att undersöka ytterligheter

¹⁵ Halvorsen, K., *Samhällsvetenskaplig metod* (1992) s. 102

¹⁶ Ibid. s. 85-86

hänger samman med vårt val av metod. Vid en kvalitativ undersökning görs ett systematiskt urval som kan skapa en grund för en djupare uppfattning om det fenomen vi studerar. Vid urvalet av undersökningsenheter kan detta, som i vårt fall, innebära ett letande efter extremer istället för ett genomsnitt. Detta för att få en så stor variationsbredd som möjligt.¹⁷ Vår ambition är att vårt slutliga urval på detta sätt kommer att spegla dels kommunernas olika sätt att hantera avfallshanteringen och dels de konsekvenser detta får på kalkylutformningen och därmed på taxekonstruktionen.

2.3.4 Fallstudie

För att beskriva och analysera kommunernas kostnadskalkyler och taxekonstruktioner kommer vi att genomföra vår undersökning som en multipel fallstudie, det vill säga en fallstudie med fler undersökningsenheter än en. Vi vill samla in information genom att besöka kommunerna för att på plats ta reda på hur de arbetar med kalkylarbete och taxekonstruktion. För att kunna göra detta inser vi att vi kommer att behöva reducera antalet kommuner för att undersökningsmaterialet ska vara hanterbart.¹⁸

Ett annat skäl till att vi valt att använda oss av fallstudien är att vårt valda ämne inte tidigare varit föremål för noggranna studier. Detta är förvisso inte helt sant men vi anser att de undersökningar som tidigare gjorts genomfördes för så pass länge sen och att så mycket har hänt på området att det går att säga att det är en till stor del unik undersökning vi ämnar göra. Enligt Yin är unika fall ett av tre syften där en fallstudie är motiverad som undersökningsmetod.¹⁹

Fallstudien kommer att genomföras genom intervjuer med respondenterna på de olika kommunerna. Det finns olika sätt att genomföra intervjuer på och de särskiljs genom sättet vi ställer frågor och antecknar svar. Det vill säga vilken grad av standardisering vi använder oss av vid intervjutillfället, om intervjuerna är informella eller strukturerade. Dessutom skiljer man på om frågorna är direkta eller indirekta eller genom hur många som intervjuas samtidigt, det vill säga om det handlar om en enskild intervju eller en gruppintervju.²⁰ Vi ämnar genomföra enskilda intervjuer med låg standardiseringsgrad eftersom vi vill ges möjlighet att ställa följdfrågor efterhand samt ändra på frågornas ordningsföljd vid behov. Detta eftersom vi vill få reda på respondenternas åsikter och tankar kring ämnet och att vi inte på förhand har en klar bild över vilka svar vi kan tänkas få. Detta sammantaget försvårar användandet av ett standardiserat formulär.

2.3.5 Val av intervjupersoner

¹⁷ Holme, I.M., Solvang, B.K., *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder* (1997), s. 101

¹⁸ Andersen, I., *Den uppenbara verkligheten* (1998), s. 128-129

¹⁹ Ibid. s. 131

²⁰ Svenning, C., *Metodboken* (1999) s. 105

Vid genomförandet av en kvalitativ undersökning i form av en fallstudie där antalet respondenter är begränsat, är det viktigt att de personer som väljs ut verkligen har något att tillföra undersökningen.²¹ Vi behöver intervjua personer med sakkunskap om vårt valda ämne och som besitter förstahandskunskap om det vi ska undersöka. En intervju av detta slag kallas för en informantintervju.²² Vi hoppas genom den inledande förstudien få kontakt med personer som är ansvariga för kalkylkonstruktion och taxesättning när det gäller renhållningsverksamheten i de olika kommunerna. Alternativt räknar vi med att de personer vi initialt får tag på kan hänvisa oss vidare till rätt person.

Intervjumallarna finns bifogade som bilaga 2 och 3.

2.4 Validitet och reliabilitet

Validitet handlar om att man i undersökningen verkligen mäter det som man avser att mäta. Det vill säga att vi ställer våra frågor till rätt personer och använder rätt mätinstrument, så kallad inre validitet. Validitet behandlar också undersökningen som helhet, den externa validiteten. Med extern validitet menas alltså om vi kan generalisera utifrån vårt urval till en större population.²³ För att säkerställa den interna validiteten ämnar vi intervjua personer som är ansvariga för kalkylering och taxesättning på våra valda kommuner/avfallsbolag. I och med detta anser vi att vi möjliggör en överrensstämmelse mellan vad vi avser att mäta med våra frågor och de svar vi får. Eftersom denna undersökning är en kvalitativ undersökning med endast ett fåtal undersökta enheter anser vi att möjligheten till att göra generaliseringar är liten.

Reliabilitet handlar om ifall de resultat man uppnår är tillförlitliga. Med detta menas att om inget förändras i en population skall en annan undersökning med samma syfte och metoder ge samma resultat. Vid genomförandet av en kvalitativ undersökning är syftet oftast mer att exemplifiera än att generalisera vilket gör att kraven på reliabilitet är lägre än vid en kvantitativ undersökning.²⁴ Vi kommer att vara två personer som genomför intervjuerna för att säkerställa att ingen information går förlorad. Respondenterna kommer också att ges möjlighet att ge synpunkter på våra transkriberingar av intervjuerna. Dessutom kan det vid genomförandet av personliga intervjuer uppkomma en så kallad intervjuareffekt. Det vill säga att vi som intervjuare, genom vår närvaro, kan komma att påverka våra respondenters svar.²⁵ Detta är något vi är medvetna om och kommer att ha i åtanke när vi genomför våra intervjuer. Vi kommer också att skicka iväg våra intervjufrågor i förväg för att på så sätt försöka minska vår påverkan på respondenterna.

²¹ Svenning, C., *Metodboken* (1999) s. 120

²² Andersen, I., *Den uppenbara verkligheten* (1998), s. 161

²³ Svenning, C., *Metodboken* (2000), s. 59-62

²⁴ *Ibid.* s. 63-64

²⁵ *Ibid.* s. 114

2.5 Analys av empiri

2.5.1 Analysmetod

Vår analys kommer också att genomföras i tre steg. I det första steget kommer vi att kategorisera för att få en tydligare överblick av det empiriska materialet. I detta steg kommer vi också att analysera empirin efter de variabler vi väljer. Analysen kommer att genomföras varje fall för sig. I ett andra steg kommer vi att analysera empirin på ett mer övergripande sätt i förhållande till de teorier och rättsprinciper som finns. I ett tredje och sista steg tittar vi på om vi kommer att kunna identifiera några samband i matrisen.

2.5.2 Variabler för jämförelse

De variabler vi kommer att använda oss av i vår undersökning kan delas in i två dimensioner. Dels en rent kalkylmässig dimension som innefattar vilka kostnader som ingår och hur de fördelas på kalkylobjektet, dels en dimension som innefattar taxekonstruktionen. Vi vill alltså analysera kalkylen och taxekonstruktion kommun för kommun men också ges en möjlighet att jämföra kommunerna mot varandra samt se om det finns några samband mellan variablerna i matrisen.

För att kunna kategorisera empirin kommer vi först ta fram relevanta variabler från rättsprinciper och de riktlinjer som finns på området och sedan även från den ekonomiska teori vi valt att använda oss av. Vi ämnar sedan resonera kring varje variabel och införa ett kryss då vi anser att kommunen/avfallsbolaget lever upp till respektive variablers krav. Vidare kommer några teoretiska resonemang att föras och avslutningsvis tokar vi eventuella samband mellan variablerna i matrisen. Siffrorna i överkant kommer att motsvaras av åtta kommuner eller avfallsbolag.

Tabell 2.1 visar en illustration av vår analysmodell. Vi kan komma att lägga till variabler vartefter den empiriska undersökningen fortskrider.

Allmänna	Kommuner							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Kommun								
Aktiebolag								
Liten <12000								
Mellan <21500								
Stor <47000								
Fler är 2/3 villor								
Egen deponi								

RVFs riktlinjer	Kommuner							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Grundavgift, admi & service								
Fördelning av grundavgift på olika kundkategorier								
Nyttjande								
Avfallsvolym								
Hämtningsavgift								
Kärlstorlek								
Hämtningsfrekvens								
Antal fraktioner								
Behandlingsavgift								
Invägd vikt								
Kärlvolym*vol.vikt*fyllnadsgrad								
Avfallsskatt								
Målsättningar med taxa								
Kostnadsanpassad								
Kundorienterad								
Stimulera nytt beteende								
Rättvis (RVF)								
Enkel								
Egna variabler								

Rättsprinciper	1	2	3	4	5	6	7	8
Självkostnadsprincipen								
Miljöbalken,renhållningsavg.								
Miljöbalken, entreprenad								
Miljöbalken, prod. Ansvar								

Teori	1	2	3	4	5	6	7	8
Självkostnadskalkyl								
Påläggskalkyl								
Orsak-verkan								
Nytta								
Bärkraft								
ABC-kalkyl								
Kapitalkostnader								

Tabell 2.1 Analysmodell

2.6 Sammanfattning

I detta kapitel har vi beskrivit och redogjort för de metodval vi gjort inför genomförandet av denna uppsats. Vi har valt en induktiv ansats eftersom vi ämnar starta vår undersökning i empirin och utifrån denna dra slutsatser. Undersökningen kommer att vara av kvalitativ art och den kommer att inledas med en förstudie som genomförs genom telefonintervjuer i syfte att bredda vår kunskapsbas. Vidare kommer undersökningen att inbegripa ett antal fallstudier som genomförs genom ostrukturerade djupintervjuer. Resultaten kommer dels att analyseras fallstudie för fallstudie och dels genom en jämförande analys alla fallstudier emellan. Vi vill på detta sätt skapa oss en förståelse för hur kommunerna arbetar med kostnadskalkyler och taxekonstruktion samt hur dessa påverkar avfallstaxan.

3 Rättsprinciper och normer

I detta kapitel redovisar vi den lagstiftning samt de normer som utgivits av Renhållningsverksföreningen, RVF, vilka varit aktuella för vår undersökning.

3.1 Kommunallagen

Kommunallagen, KL, (1991:900) är en generell lagstiftning och beskriver hur den kommunala verksamheten skall drivas och utarbetas. Mycket av den praxis som arbetats fram genom åren är inskriven i kommunallagen. Lokaliserings-, likställighets och självkostnadsprinciperna är de principer som bland annat styr den kommunala verksamheten.

3.1.1 Lokaliseringsprincipen

Lokaliseringsprincipen återfinns i 2 kap 1 § KL. Denna princip innebär att den kommunala verksamheten skall ha ett samband med kommunens geografiska område och dess medlemmar och den ska inte handhas av någon annan. Däremot har det skett ett antal viktiga förändringar för att ge kommunerna möjlighet att sälja kapacitetsöverskott utan att de för den sakens skull kommer att bryta mot lokaliseringsprincipen. Denna förändring har uppkommit eftersom det finns en stor rörlighet hos befolkningen och en viss ofullständighet i kommunindelningen.²⁶

En ökad komplexitet ledde under 1970-talet till stora investeringar i avfallshanteringen och där igenom stora kostnader för kommunerna. En samverkan inom avfallshanteringen utvecklades och det uppstod gemensamt ägda avfallsbolag. Ägarkommunerna och avfallsbolagen tecknar ett konsortialavtal, vilket är ett slags aktieägaravtal. På så sätt kringgås lokaliseringsprincipen och avfallsbolagen kan då verka inom alla ägarkommunernas gränser. Konsortialavtalet innebär även att ägarkommunerna förbinder sig att lämna allt avfall till det gemensamt ägda avfallsbolaget.²⁷

3.1.2 Likställighetsprincipen

Likställighetsprincipen innebär att kommunen inte får särbehandla enskilda eller grupper av kommunmedlemmar om det inte finns sakliga skäl för det, enligt 2 kap 2 §

²⁶ Naturvårdsverket *Marknaden för avfallshantering* Rapport 5408

²⁷ Ibid.

KL. Vid gällande kommunala avgifter medför likställighetsprincipen att avgifterna inte får differentieras på grund av kommunmedlemmarnas betalningsförmåga. Däremot finns det inga hinder för differentiering av avgiften då det finns kostnadsskillnader mellan olika prestationer. Dock är detta inget krav utan kommunen har även rättighet att fastställa schablontaxor.²⁸

3.1.3 Självkostnadsprincipen

Målet för den ekonomiska förvaltningen inom kommuner uttrycks i 8 kap 1 § KL, kommuner skall ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. I 8 kap 3b och 3c §§ KL regleras de kommunala avgifterna där kommunerna enligt 3 b får ta ut avgifter för de tjänster och nyttigheter som erbjuds. Avgifter får dock endast uttagas för de tjänster och nyttigheter som kommunen tillhandahåller om det finns särskilda föreskrifter för detta. Paragraf 3 c innebär att kommuner inte får ta ut en högre avgift än vad som motsvaras av de kostnader som uppstår vid tillhandahållandet av en tjänst eller nyttighet, den så kallade självkostnaden.²⁹ Självkostnadsprincipen sätter alltså ett tak för kommunens taxor. Syftet med denna princip är att hindra kommunen att generera vinst på marknader där de saknar konkurrens. Däremot finns det inget som hindrar kommunen från att sätta ett lägre pris än vad de faktiska kostnaderna uppgår till och subventionera verksamheten med skattemedel.³⁰

3.2 Miljöbalken

Sedan 1998 återfinns miljölagstiftningen i miljöbalken, MB (1998:808). I det 15:e kapitlet hittar vi till största del de bestämmelser som reglerar avfall och producentansvar. Där återfinns bland annat definitioner på avfall, vilket ansvar avfallsinnehavaren respektive producenten har samt den kommunala renhållningsskyldigheten och kommunal renhållningsordning. Den kommunala renhållningsskyldigheten beskrivs i 15 kap 8–10 §§ MB och innebär att kommunen ansvarar för transport av hushållsavfallet inom kommunen och att avfallet återvinns i den utsträckning det går.

Ytterligare förklaring och specificering av reglerna i miljöbalken återfinns i avfallsförordningen (2001:1063). Till detta kommer även ett antal förordningar som styr hanteringen av olika sorters avfall exempelvis farligt avfall, organiskt avfall och avfallsförbränning.

²⁸ Sveriges Riksdag Betänkande 1996/97:KU12 *Kommunala kompetensfrågor*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Naturvårdsverket *Marknaden för avfallshantering* Rapport 5408

3.2.1 Renhållningsavgifter

Självkostnadsprincipen ligger till grund när kommunen skall täcka sina kostnader. Det vill säga att renhållningsverksamheten skall vara ett nollsummespel. Renhållningstjänsten skattefinansieras inte utan kommunen skall ta ut en avgift av, i princip, alla hushåll för den renhållning som kommunen är skyldig att utföra. Renhållningstaxan skall sedan antas av kommunfullmäktige, 27 kap 6 § MB.

Renhållningsavgiften skall enligt miljöbalken och enligt förordningar täcka kommunens kostnader som uppkommit vid genomförande av renhållning såsom kostnader för insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall, 27 kap 4 § MB. Avgiften skall även täcka nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader. Från dessa skall kostnader för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än renhållning räknas av. Med andra ord innebär det att taxan inte får innehålla kostnader för renhållning som kommunen utför utan stöd av miljöbalken eller andra förordningar.³¹ Avgiften får tas ut på ett sätt som främjar återanvändning, återvinning eller miljöanpassad avfallshantering, 27 kap 5 § MB.

Avgiften skall vara årlig eller på annat sätt periodisk men om avgiften avser nyttjande av renhållningstjänsterna vid enstaka tillfälle kan kommunen besluta att avgiften skall betalas särskilt vid dessa tillfällen, 27 kap 5 § MB. Därför måste anläggningskostnader tas ut under en längre tid samt att taxan inte får bestämmas för förfluten tid eller behandla kostnader som uppstått under en annan tidsperiod.³²

Om kommunen skriver avtal med en entreprenör för att få renhållningen utförd, får detta avtal sedan ligga till grund för beräkning av avgiften, om det därigenom inte blir väsentligt dyrare än om kommunen skulle utföra renhållningen i egen regi, 5 § 27 kap. MB.

Renhållningstaxan får delas upp på en fast och en eller flera rörliga delar. Dessutom kan kommunen differentiera renhållningstaxan så att återvinning och återanvändning stimuleras. Kommunen kan alltså subventionera källsortering eller ta ut högre avgifter för den som inte sorterar. Totalt skall dock kommunen fortfarande inte gå med vinst vilket leder till att underskott till följd av subventionering endast kan täckas med skattemedel.³³

3.2.2 Producentansvar

I 15 kap 4 § MB beskrivs vad som avses med producent, den som yrkesmässigt tillverkar, för in till Sverige eller säljer en vara eller en förpackning, eller den som i sin yrkesmässiga verksamhet frambringar avfall som kräver särskilda åtgärder av renhållnings- eller miljöskäl. Enligt 15 kap 6 § MB innebär producentansvaret att det

³¹ Renhållningsverksföreningen, Bo Audelius, *Taxekonstruktioner* (2000) s. 5

³² *Ibid.* s. 5

³³ *Ibid.* s. 4

finns föreskrifter om skyldighet för producenter att se till att avfall samlas in, transporteras bort, återvinns, återanvänds eller bortskaffas på ett sätt som kan krävas för en hälso- och miljömässigt godtagbar avfallshantering. Producenterna kan komma att utkrävas att betala avgift till kommunen för insamling, transport och bortskaffande av avfall som utförs genom kommunens försorg, 27 kap 7 § MB. Producentansvaret omfattar inte heller allt deras återvinningsmaterial utan endast upp till en viss i förväg fastställd procentnivå.³⁴

Den juridiska gränsdragningen är klar, producenterna har ålagts att sätta upp insamlingssystem, återvinna, bortskaffa och informera om särskilt angivna avfallsslag. I praktiken däremot kan det vara svårt att avgöra om kommunen får finansiera producentansvaret via renhållningsavgiften. Detta då det ibland kan vara så att delar av producenternas ansvar kan komma att hamna på kommunens ansvarsområde så som tillhandahållande av mark och viss renhållning vid återvinningsstationerna. Dessutom hanterar kommunen också sådant avfallsslag som kan kategoriseras som producentansvar. Avfallet blir inte producentansvar förrän det lämnats för insamling i producenternas insamlingssystem. Det är alltså inte avfallets egenskaper som avgör vems ansvar det är utan det system som det samlats in genom. Om kommunen hanterar producentansvarsavfall skall detta inte belasta renhållningsavgiften exempelvis vid fastighetsnära insamling skall detta ske på frivillig basis och med en extra avgift.³⁵

Idag finns det en rad förordningar om producentansvar bland annat returpapper (1994:1205) och förpackningar (1997:185). Syftet med förordningarna är att förpackningar och tidningar som används i Sverige skall samlas in och återanvändas eller materialåtervinnas. År 2005 kommer produkter som innehåller köldmedier även att innefattas av producentansvar.³⁶

3.3 Svenska Renhållningsverksföreningens riktlinjer

Renhållningsverksföreningens, RVF, riktlinjer för taxekonstruktion har till syfte att skapa ett underlag för en mer enhetlig grund för de bedömningar som görs vid kommunernas arbete med taxekonstruktioner samt ge förslag till taxekonstruktion. Riktlinjerna har kommit fram som ett svar på de förändringar som skett i branschen.

Eftersom renhållningsverksamheten skall finansieras med avgifter krävs det att det ekonomiska utfallet på ett effektivt sätt kan följas upp och därför rekommenderar RVF att taxekonstruktionen baseras på begreppen grundavgift, hämtningsavgift och behandlingsavgift. Tanken med denna uppdelning är att kommunen skall få täckning för verksamhetens samtliga kostnader genom renhållningstaxan.³⁷

³⁴ Bergman H., Carlsson L-E. *Avfallshantering och producentansvar i Miljöbalken* (1998), s. 56

³⁵ *Ibid.* s. 132-133

³⁶ www.Naturvardsverket.se, 2004-11-02

³⁷ Renhållningsverksföreningen, Bo Audelius, *Taxekonstruktioner* (2000) s. 6

3.3.1 Grundavgift

De kostnader som uppstår, avhängigt de krav som ställs på kommunerna, men som inte direkt kan härledas och kanske måste uppskattas, bör ingå i grundavgiften. Dessa kostnader kan delas in i service och administration. I service ingår de kostnader som uppstår vid serviceleveransen som till exempel miljöstationer för hushållens farliga avfall, återvinningscentraler, batteriinsamling, hantering av vitvaror och elavfall. I administration ingår de kostnader som uppstår vid avfallsplanering, upphandling, fakturering, information och uppföljning. Genom grundavgiften kan de kostnader som inte täcks in under hämtning och behandling fångas in vilket ökar möjligheten för full kostnadstäckning.³⁸

3.3.2 Hämtningsavgift

I hämtningsavgiften skall de kostnader som har ett direkt orsakssamband till kommunens hämtningsarbete ingå. Vid entreprenadavtal för hämtningsarbetet bör avtalspriset direkt kunna användas. Hämtningsavgiften påverkas av vilket avfall som hämtas vid fastigheten samt dess hämtningsintervall. Hämtas trädgårdsavfall och grovavfall vid fastigheten skall dessa kostnader också ingå i hämtningsavgiften.³⁹

3.3.3 Behandlingsavgift

Denna avgift skall täcka de kostnader som uppstår för komposterings-, förbrännings- och deponeringsanläggningar. För deponi skall kostnader för drift, miljökontroll och skattekostnad beaktas. Dessutom skall avsättning för återställning av anläggningen inkluderas. Utöver detta skall intäkter från eventuell gasutvinning också beaktas och vid förbränning skall då de intäkter som energin genererar inkluderas.⁴⁰

3.3.4 Taxekonstruktioner

Flera alternativ och aspekter finns vid uppbyggandet av renhållningstaxan enligt RVF. Det gäller bland annat att undvika risker och anpassa sig efter kunden. Verksamhetens mål och vilket håll styrningen skall ske påverkar självklart också taxans konstruktion. Grunden är att intäkterna skall täcka kostnaderna. Dessutom finns det i miljöbalken allmänna hänsynsregler i kapitel 2 vilka beskriver att miljön och människors hälsa inte får skadas eller att det uppstår en olägenhet. De allmänna hänsynsreglerna är viktiga att beakta vid konstruktion av vilka tjänster taxan skall omfatta.

Några målsättningar en kommun kan ha med taxan är att den skall vara kostnadsanpassad. Det vill säga att taxan för en viss tjänst avspeglar de kostnader som genereras vid nyttjandet. Det kan till exempel röra sig om en differentiering för

³⁸ Renhållningsverksföreningen, Bo Audelius, *Taxekonstruktioner* (2000) s. 6-7

³⁹ Ibid s. 9

⁴⁰ Ibid s. 9-10

gångavstånd och hämtningsintervall. Taxan bör dessutom vara kundorienterad, det vill säga att kunden ges möjlighet att välja bland flera olika abonnemang. Viktigt är också att möjliggöra en bra avfallsbehandling, det vill säga att avfallet förs till rätt behandling för att på så sätt minska miljöbelastningen. En annan målsättning från RVF är att stimulera ett nytt beteende, vilket innebär att kommunerna kan välja att differentiera taxan för att till exempel stimulera en ökad källsortering. RVFs målsättning om en rättvis taxa innebär att kostnader för de olika tjänsterna fördelas på rätt kundkategorier och ett sätt att underlätta detta är att bygga taxan på en uppdelning i grund-, hämtnings- och behandlingsavgift. En sista målsättning är att taxan skall vara enkel att förstå, vilket menas att de olika kundkategoriernas alternativ begränsas och görs tydliga i taxan samt att språket är enkelt för kunden att förstå.

Utöver dessa målsättningar bör hushållen delas in i kundkategorier utifrån kommunens struktur, villa, flerfamiljshus och fritidsboende. En fördelning av hushåll mellan de olika kundkategorierna samt vilka kostnader kommunen har för verksamheten, grundavgift, hämtningsavgift och behandlingsavgift. Fördelning av grundavgiftens många indirekta kostnader kan göras på olika sätt och kräver en mängd ställningstaganden. För att få rättvisa kan fördelning ske beroende av i vilken grad kundkategorierna nyttjar tjänsterna, eller så kan grundavgiften baseras på avfallsvolym vid fastigheten. Val av metod och komplexitet bestäms i respektive kommun.

Hämtningsavgifterna påverkas av kundens behov och byggs upp utifrån kärlestorlek, hämtningsintervall och antal fraktioner avfall. Differentiering kan ske beroende på vad som ingår i abonnemanget och vad som är tilläggstjänster, grovavfall, trädgårdsavfall och gångvägstillägg, samt om hushållet själv komposterar. Möjligheter att stimulera ett viss beteende kan ske genom att omfördela hämtningskostnaderna. Dock kan denna differentiering få motsatt effekt genom att det billigaste alternativet väljs utan att det finns ambition att fullfölja villkoren som ställs till exempel med en ökad grad av sortering. Ytterligare en dimension i taxekonstruktionen är möjligheten att identifiera kärlen och därmed väga avfallet. Kommunen ges då möjlighet att arbeta med en fast och en rörlig del i taxan.⁴¹

Kostnaden för behandling uttrycks vanligen i kronor per ton för avfallsslag och behandlingsform. I rekommendationerna står det beskrivet att debiteringen skall vara hämtad kärlovolum gånger avfallsslagens volymvikt gånger en fyllnadsgrad i behållaren. Vikten av att använda sig av detta beräkningssätt beror på att olika avfallsslag väger olika mycket och fyller kärnen i olika hög grad. Om kommunen kalkylerar med bara kärlovolumen och slår ihop alla avfallsslag kommer kostnaderna i kalkylen inte att överensstämma med de faktiska kostnader som måste betalas till avfallsbolagen för behandling. Till behandlingskostnaden tillkommer avfallsskatt. Både hämtningsavgiften och behandlingsavgiften bör vara proportionella med hämtningsintervallet.⁴²

⁴¹ Renhållningsverksföreningen, Bo Audelius, *Taxekonstruktioner* (2000) s. 11-15

⁴² Ibid s. 16

3.3.5 Uppföljning

Då det ständigt sker förändringar genom nya förordningar och ny teknik samt kravet på kostnadstäckning och rättvisa gör att kommunerna måste arbeta aktivt med uppföljning. Viktigt är att regelbundet uppdatera statistik över avfallsslag, fordonskalkyler samt utfall mot plan. Avfallsskatten skall redovisas och det ska framkomma att inbetalt belopp stämmer överens med uttagen behandlingsavgift. Självfallet är det även av största vikt att följa upp huruvida taxekonstruktionen ger full kostnadstäckning.⁴³

3.4 Sammanfattning

Kommunallagen och miljöbalken är de huvudsakliga lagarna som kommunerna måste rätta sig efter inom renhållningsverksamheten. I kommunallagen beskrivs de principer som ligger till grund för kalkyl- och taxekonstruktion. Lokaliseringsprincipen som innebär att den kommunala verksamheten skall ha ett samband med kommunens geografiska område och dess invånare. Likställighetsprincipen vilken medför att kommunen inte får särbehandla några invånare annat än på objektiv grund. Självkostnadsprincipen som ligger till grund för kommunens avgifter och innebär att kommunen inte får ta ut en högre avgift än självkostnaden. I miljöbalken återfinns miljölagstiftningen och i kapitel 15 den reglering som styr avfallshantering och producentansvar. I miljöbalken finns också reglering av renhållningsavgiften.

Svenska renhållningsverksföreningen har riktlinjer för hur en taxa skall konstrueras. Syftet är att få en mer enhetlig grund för de bedömningar som görs vid kommunernas arbete med taxekonstruktioner. För att kommunen skall få täckning för alla kostnader i renhållningsverksamheten rekommenderas en uppdelning på grundavgift, behandlingsavgift och en insamlingsavgift. Av största vikt för kommunerna är även att följa upp kostnader och taxeuttaget sker rättvist.

⁴³ Renhållningsverksföreningen, Bo Audelius, *Taxekonstruktioner* (2000) s. 17-18

4 Teori

I detta kapitel kommer vi att redogöra för vår teoretiska grund, det vill säga den teori vi kommer att använda oss av vid analys av det empiriska materialet. Dels behandlar vi den mikroekonomiska pristeorin som analyserar prisbildningen utifrån, dels behandlar vi produktkalkylering som analyserar inifrån. Vi tar även upp de fyra grundmodellerna för beräkning av kapitalkostnader. Intressenteorin kommer att ligga till grund för vår analys av den påverkan och krav som kan finnas från olika intressenter.

4.1 Pristeori

4.1.1 Inledning

I det beroendeförhållande som finns mellan pris, efterfrågan, utbud och konkurrens är det monopolsituationen som är mest intressant för kommunala avgifter. Oftast har kommuninvånaren ingen möjlighet att påverka avgiftsuttaget och tvingas nyttja tjänsten oavsett avgiftens storlek. Detta gäller för så kallade betungande avgifter, en avgift för en tjänst som kommunen är tvungen att tillhandahålla och kommuninvånaren är tvungen att nyttja, exempelvis renhållning. Därför fungerar inte traditionella modeller där fokus ligger på kundens betalningsvilja och värdesättning av prestationen.⁴⁴

För att kunna överleva på lång sikt är det viktigt att vid prissättning ta hänsyn till verksamhetens kostnader. För en kortare period är det möjligt att tillåta att alla kostnader inte täcks. Utöver verksamhetens kostnader påverkas priset av efterfrågan och utbud samt vad marknaden är beredd att betala och vad konkurrenterna tar ut för sin produkt. Sambandet som råder mellan pris och efterfrågan kallas priselasticitet och definieras som den relativa prisförändringen i förhållande till den relativa volymförändringen. Hur stor priselasticiteten är beror på i vilket prisläge produkten befinner sig i, vilken produkt och hur marknaden ser ut.⁴⁵

4.1.2 Kostnader

Kostnad är värdet av de resurser som används för att producera en vara eller en tjänst. Under olika tidshorisonter och vid förändring i kvantitet kan kostnader vara av olika

⁴⁴ Malmer, S., *Kommunal prissättning mot bakgrund av självkostnadsprincipen* (1996) s. 21-22

⁴⁵ Karlsson, I., *Kalkylering – lönsamhetsbedömningar, investeringar och resultatplanering* (1999) s. 58-60

slag. På kort sikt kommer vissa kostnader att ses som fasta kostnader och inte påverkas av en kvantitetsförändring. Rörliga kostnader däremot påverkas av en förändring i kvantitet och tillsammans med fasta kostnader fås totala kostnader på kort sikt. Marginalkostnad är den förändring av totalkostnaden som uppstår när kvantiteten förändras med en enhet. Denna kostnad blir högre vid större volymer. Tidshorisont på lång sikt är när teknologin anpassas på ett optimalt sätt vid en viss volym. Alla kostnader kommer då att betraktas som rörliga kostnader. Genom att dividera den långsiktiga rörliga kostnaden med kvantiteten fås den långsiktiga genomsnittskostnaden och vid en förändring av en enhet i kvantitet, den långsiktiga marginalkostnaden. Denna har ett minimum vilket innebär att det finns en optimal produktionskapacitet.⁴⁶

4.1.3 Konkurrensförhållande

I fullständig konkurrens är marknadspriset givet och på lång sikt det samma som genomsnittskostnaden på lång sikt. I fullständig konkurrens är det fritt in- och utträde på marknaden och öppen och korrekt information finns tillgänglig för både köpare och säljare. Denna typ av konkurrens existerar inte för kommunala avgifter. I fullständig konkurrens råder inga problem med självkostnadsprincipen eftersom den är lika med den långsiktiga genomsnittskostnaden. Om däremot priset skulle vara lägre än den långsiktiga genomsnittskostnaden i kommunal verksamhet så kommer verksamheten att skattesubventioneras och en monopolsituation kommer då att uppträda.

I en monopolsituation finns det en säljare på marknaden och han kan själv bestämma priset. Den monopolsituation som uppstår för kommunal verksamhet påverkas av de legala hinder som finns för andra aktörer att ta sig in på marknaden. Kommunen har rätt att tillhandahålla en viss tjänst, de har möjlighet till stordriftsfördelar och kan ibland skattefinansiera en tjänst för att kunna hålla nere ett pris. Eftersom en kommunal verksamhet inte får gå med vinst kommer priset troligtvis vara lägre än i en privat monopolsituation. Dock kommer det nog att vara högre än om fullständig konkurrens förelåg. Detta eftersom den kommunala verksamheten nödvändigtvis inte behöver vara effektiv utan den faktiska genomsnittliga totalkostnaden kan vara högre än minimipunkten av den genomsnittliga totalkostnaden.⁴⁷

Oligopol innebär ett fåtal säljare på marknaden och uppstår oftast då det krävs stora investeringar för att etablera sig på marknaden. Eftersom det endast finns ett fåtal aktörer inom kommunal verksamhet skapas ett ömsesidigt beroende mellan säljarna. I ett oligopol kommer priset att ligga still då alla förlorar på ett priskrig. Differentiering på olika sätt blir det konkurrensmedel som används. När kommunen agerar på en oligopolmarknad kommer priset inte bli högre än kommunens självkostnad. Det krävs

⁴⁶ Malmer, S., *Kommunal prissättning mot bakgrund av självkostnadsprincipen* (1996) s. 23

⁴⁷ Ibid. s. 24-27

då att andra aktörer har en lägre total kostnad än kommunen för att kunna konkurrera.⁴⁸

4.2 Prissättning i organisationer utan vinstkrav

I verksamheter som bedrivs utan vinstsyfte finns det mestadels en vilja att ta ut en avgift för den tjänst verksamheten tillhandahåller. Att kunna definiera verksamheten och mäta dess prestationer är viktigt för att kunna sätta ett pris i en offentlig verksamhet. I naturliga monopol är oftast självkostnaden grunden för prissättningen. Fördelen med självkostnadsprissättning är att den kommunala verksamheten inte kan utnyttja sin monopolställning men att även alla kostnader täcks utan att det krävs någon skattesubventionering. Risken som finns är att verksamheten inte drivs på ett effektivt sätt och kostnaderna blir då för höga och därigenom även avgifterna.

Via kommunens taxekonstruktion skall många syften uppnås samtidigt. Självkostnaden ligger till grund men sedan skall taxan vara så rättvis som möjligt samtidigt som styrning mot återvinning och återanvändning sker. Vissa kommunala taxekonstruktionen är komplicerade och därför svåra för kunden att veta avgiftens relevans.⁴⁹

4.3 Produktkalkyler

För att kunna följa upp och utvärdera olika åtgärder används produktkalkyler, dvs. en sammanställning av alla intäkter och kostnader. I en produktkalkyl kan de ekonomiska konsekvenserna fångas in och följas upp. En produktkalkyl har olika syften till exempel kostnadskontroll, lönsamhetsbedömning, produktval och prissättning. Det är viktigt att ha klart för sig i vilket syfte man använder kalkylen eftersom det inte av nödvändighet är så att en kalkyl kan uppfylla alla syften.⁵⁰

Självkostnads kalkylering och bidragskalkylering är två skilda synsätt att se på kalkylering. Vid prissättning är en produktkalkyl användbar och vanligast är den av självkostnadstyp. Det är vid många tillfällen svårt att arbeta med standardkalkyler eftersom situationer och ekonomiska konsekvenser kan variera vilket gör att det krävs situationsrelevanta kalkyler.⁵¹

Det är åtskilliga faktorer som spelar roll vid utformningen av en produktkalkyl till exempel vilka ekonomiska konsekvenser som uppstår av olika val och tillgång till data eller andra uppgifter. Kalkylens utformning kommer därför att påverkas av både objektiva fakta och subjektiva uppfattningar.⁵² Däremot är det inte enbart

⁴⁸ Malmer, S, *Kommunal prissättning mot bakgrund av självkostnadsprincipen* (1996) s. 24-27

⁴⁹ Ibid. s. 27-29

⁵⁰ Karlsson, I., *Kalkylering* (1999), s. 100-101

⁵¹ Ax, C, Johansson, C, Kullén, H, *Den nya ekonomistyrningen* (2002) s. 69

⁵² Ibid. s. 171

produktkalkylen som ligger till grund för ett beslut utan den utgör ett komplement till andra fakta. Vid en prissättningssituation är det viktigt att även undersöka hur kunderna reagerar på olika priser, vilka priser konkurrenterna tar och produktens priselasticitet.⁵³

De kostnader som återfinns i en produktkalkyl skiljer sig ibland från de bokföringsmässiga kostnaderna eftersom det i produktkalkylen är viktigt att fånga flera aspekter på kostnader. Bokföringsmässiga kostnader är omgärdade av lagar och rekommendationer som måste följas. Skillnaden mellan bokföringsmässiga kostnader och kalkylmässiga kostnader beror oftast på vilket urval av kostnader som görs, hur detta urval värderas samt hur de periodiseras.⁵⁴

Det finns två grundläggande sätt att se på produktkalkylering, självkostnads- och bidragskalkylering. Vi kommer här endast att behandla självkostnadskalkylering. Detta eftersom bidragskalkylering är lämpligast vid kortsiktiga lönsamhetsbedömningar och produktvalsbeslut medan självkostnadskalkyler lämpar sig bäst vid prissättning och långsiktiga lönsamhetsbedömningar. På lång sikt kräver en verksamhet utan vinstsyfte, som renhållning, att priset är kostnadsbaserat vilket kräver att de indirekta kostnaderna kan fördelas ut på de tjänster som tillhandahålls.⁵⁵

4.3.1 Självkostnadskalkylering

Begreppet självkostnad karakteriseras av att alla kostnader skall tas med i kalkylen det vill säga att en fullständig kostnadsfördelning skall ske. Viktigt att påvisa är att det endast är kostnader som normalt associeras med verksamheten som skall vara med i kalkylen. Anledningen till att samtliga kostnader som relateras till verksamheten skall redovisas är en strävan att beräkna tjänsters långsiktiga genomsnittliga kostnad. Det är vid prissättning viktigt att borga för att priset på sikt täcker alla kostnader.⁵⁶

Vid självkostnadskalkylering finns det två huvudmetoder, periodkalkylering och orderkalkylering. Varje huvudmetod har sedan ett antal delmetoder. Periodkalkylering innebär att självkostnaden beräknas för en tidsperiod. Denna metod är mest lämplig om de tillhandahållna tjänsterna är någorlunda lika i resurskrävandet därför används metoden huvudsakligen vid massproduktion. Vid orderkalkylering däremot beräknas självkostnaden oavhängig tidsaspekten. Metoden är direkt lämplig då tjänsterna nyttjat resurserna olika mycket.

Vid orderkalkylering definieras begreppet självkostnad på ett teoretisk och ett praktiskt sätt. Teoretiskt beskrivs självkostnaden som kalkylobjektets särkostnader plus fördelade samkostnader och praktiskt som kalkylobjektets direkta kostnader plus fördelade omkostnader.⁵⁷

⁵³ Karlsson, I., *Kalkylering* (1999), s. 101

⁵⁴ Ax C., Johansson C., Kullén H., *Den nya ekonomistyrningen* (2002) s. 173

⁵⁵ Malmer, S., *Kommunal prissättning mot bakgrund av självkostnadsprincipen* (1996) s. 36-37

⁵⁶ Ax C., Johansson C., Kullén H., *Den nya ekonomistyrningen* (2002) s. 199

⁵⁷ Ibid. s. 221

Vid en specifik kalkylsituation och ett specifikt kalkylobjekt uppstår det kostnader som endast kan härledas till denna situation, det vill säga särkostnader. Om däremot flera kalkylobjekt i en specifik kalkylsituation orsakar kostnader ses dessa som samkostnader. Samkostnaderna måste fördelas beroende på i vilken grad de används av de olika kalkylobjekten och det är inte alltid det lättaste. Särkostnaderna har ju ett direkt samband med kalkylobjektet och kan därför härledas på ett enkelt sätt.

Då det kan vara tidskrävande att identifiera alla särkostnader görs det i praktiken en förenkling av begreppen sär- och samkostnader. Begreppen direkta och indirekta kostnader används istället. Indirekta kostnader kan även benämnas som omkostnader eller overheadkostnader. Skillnaden mellan direkta och indirekta kostnader görs beroende på hur de bokförs i redovisningen. De kostnader som hänförs till ett kalkylobjekt blir direkta kostnader och de kostnader som bokförs på det ställe de uppstår eller på ett sammanhang uppfattas som indirekta kostnader. De indirekta kostnaderna fördelas sedan till kalkylobjekten genom olika fördelningsnycklar beroende på hur stor andel kalkylobjektet orsakar.⁵⁸

Det är inte möjligt att generellt beskriva vilka kostnader som är direkta, det är helt avhängigt av hur man väljer att bokföra kostnaderna samt vilket kalkylobjektet är och vilken kalkylsituationen är. Desto mer kostnader som behandlas som direkta kostnader desto bättre blir stringensen i kalkylen då mindre indirekta kostnader måste fördelas.

Orderkalkylering delas in i två metoder, påläggsmetoden och ABC-kalkylen. Båda metoderna använder alltså samma grund men skiljer sig åt vid fördelning av omkostnader.⁵⁹

4.3.2 Påläggsmetoden

Direkta kostnader bestäms på ungefär samma sätt i olika företag. Viktigast är att i så stor utsträckning som möjligt låta kostnader som går att hänföra till kalkylobjektet behandlas som direkta kostnader. Detta är oftast inte särskilt svårt, värre är det med fördelningen av kalkylobjektets andel av de indirekta kostnaderna. Påläggsmetoden centrala del är hur de indirekta kostnaderna skall fördelas. I praktiken görs oftast fördelningen på ett sätt som ger en rättvisande bild. Fördelningen kan ske utifrån olika kriterier såsom orsak - verkan, nytta eller bärkraft, vilka är de dominerande kriterierna för fördelning av indirekta kostnader.⁶⁰ Figur 4.1 visar en enkel påläggskalkyl.

⁵⁸ Ax C., Johansson C., Kullvén H., *Den nya ekonomistyrningen* (2002) s. 220-222

⁵⁹ Ibid. s. 222-223

⁶⁰ Ibid. s. 227-228

Direkt material (dM)
+ Direkt lön (dL)
+ Tillverkningsomkostnader (TO)
<hr/>
= Tillverkningskostnader
+ Affärsomkostnader (AffO)
<hr/>
= Självkostnad

Figur 4.1 Enkel Påläggskalkyl

Orsak-verkan är det kriteriet som i huvudsak används för att fördela de indirekta kostnaderna. Målsättningen är då att härleda i hur stor utsträckning kalkylobjektet orsakar kostnader. Detta kan många gånger vara svårt vilket gör att en approximation ofta görs istället. Då delas de indirekta kostnaderna in i rörliga och fasta där de rörliga är indirekta kostnader som lätt påverkas av uttryck för verksamhetsvolymen. Proportionalitetsprincipen används vid fördelningen vilket innebär att de indirekta kostnaderna fördelas proportionellt beroende på storleken på verksamhetsvolymen. Nyttan är det fördelningskriteriet som tillämpas på fasta indirekta kostnader. De indirekta fasta kostnaderna är till exempel kostnader för lokaler och gemensam utrustning vilka är lättare att fördela beroende på nyttjande än orsakssamband. För vissa indirekta kostnader kan vara svåra att finna ett orsak – verkan samband eller nyttosamband och då används istället kriteriet bärkraft. Administration, företagsledning och säkerhet är exempel på indirekta kostnader som kan fördelas efter hur stora andelar kalkylobjekten klarar av att bära.⁶¹

I praktiken krävs det förenklingar för att kalkylerna skall gå att förstå och inte bli alltför komplexa. Dessutom är det en stor och kostnadskrävande process att härleda alla indirekta kostnader till korrekt kalkylobjekt. Några förenklingsmetoder är att inte särskilja mellan fasta och rörliga indirekta kostnader, att sammanföra olika slag av indirekta kostnader eller att gruppera samman kostnader. Utöver dessa förenklingsmetoder används kostnadsställen som ett sätt att samla upp de indirekta kostnaderna innan de fördelas på kalkylobjekten. En organisatorisk enhet eller delar av denna kan vara ett kostnadsställe. En anledning till att arbeta med kostnadsställen är att det ger en ökad kostnads kontroll samt att man genom matchning av tjänst och kostnadsställe kan erhålla en rättvisande kostnad.⁶²

4.3.3 ABC kalkylering

Activity-Based Costing fokuserar på hur fördelningen av indirekta kostnader skall ske. ABC kalkylering fungerar bäst i en verksamhet som ställer höga krav på fördelningen av indirekta kostnader där påläggsmetoden anses som alltför grov i sin

⁶¹ Ax C., Johansson C., Kullvén H., *Den nya ekonomistyrningen* (2002) s. 227-228

⁶² Ibid. s. 228

fördelning. I en komplex verksamhet finns det oftast ett ökat antal fasta indirekta kostnader och används då volymrelaterade fördelningsnycklar kan en snedvridning uppstå. I ABC kalkylering är alla kostnader rörliga och fördelningsnyckeln är inte relaterad till volymen.

De centrala begreppen i ABC kalkylering är aktivitet och kostnadsdrivare. I varje verksamhet finns ett antal arbetsmoment eller arbetsuppgifter som i ABC kalkylering kallas för aktiviteter. Till dessa aktiviteter fördelas de indirekta kostnaderna i ett första steg för att sedan via kostnadsdrivare fördelas på kalkylobjekten. Fördelningen sker beroende på hur mycket av aktiviteterna kalkylobjekten utnyttjar och det bestäms i sin tur av kostnadsdrivarna. Kostnadsdrivaren är alltså en fördelningsnyckel.⁶³

4.4 Kapitalkostnader

När en tillgång används minskar den i värde över tid på grund av slitage och dess förmåga att generera överskott är, med några få undantag, avtagande över tid. När en tillgång genom att brukas minskar i värde är det rimligt att ta upp värdeminskningen som en kostnad, en så kallad avskrivning. Detta är dock inte den enda kostnaden som uppkommer vid brukandet av en tillgång. Genom att välja att genomföra en viss investering avstår man på samma gång från att använda pengarna på annat sätt. På så sätt uppstår en alternativkostnad som kallas för kapitalbindning. Kapitalbindning är alltså den förräntning man skulle få genom att istället investera pengarna på bästa alternativa sätt. Kapitalkostnaden är summan av kapitalförslitning och kapitalbindning.

Det är inte helt lätt att bestämma vare sig kapitalförslitning eller alternativkostnad för kapital. När det gäller kapitalförslitning tillämpas ofta olika typer av schabloniseringar eftersom det är svårt att fastställa i förväg exakt hur länge tillgången kommer att brukas samt hur mycket den tappar i värde under olika perioder. Det är heller inte alltid så att man vill ha ett verklighetstroget värdeminskningmönster. Det kan till exempel finnas skattemässiga fördelar med att skriva av en tillgång i så snabb takt som möjligt.⁶⁴

En tillgång har en ekonomisk livslängd och en teknisk livslängd där den ekonomiska livslängden speglar hur länge tillgången är ekonomiskt lönsam och den tekniska livslängden speglar hur länge det är funktionsmässigt möjligt att bruka tillgången. Genom att beräkna genomsnittlig totalkostnad för varje år så kan man finna en minimipunkt där det inte längre är ekonomiskt fördelaktigt att bruka tillgången.⁶⁵

Vid fördelning av kostnader över tiden kan det vara lämpligt att matcha dessa med den förväntade tjänstegenereringen. Målsättningen är att överskotten och kostnaderna skall spegla varandra och när de gör det kallas det för att fördelningen är tidsriktig.

⁶³ Ax C., Johansson C, Kullvén H, *Den nya ekonomistyrningen* (2002) s. 261-266

⁶⁴ Yard S., *Kalkyler för investeringar och verksamheter* (2001) s. 127-128

⁶⁵ Ibid. s. 160-164

När kapitalkostnaderna avpassas så att dess nuvärdessumma är lika med grundinvesteringen kallas detta för kostnadsriktighet. När man matchar kapitalkostnader med överskott följer de normalt sett något av följande mönster, nominellt linjärt tidsmönster (rakt nominellt tidsmönster), nominellt annuitetsmönster, reall linjärt tidsmönster (rakt reall tidsmönster) och reall annuitetsmönster. Dessa olika tidsmönster motsvaras då av olika standardmetoder för beräkning av kapitalkostnader. Det nominella linjära mönstret kan liknas vid ett rakt amorteringslån, summa amortering och ränta. Kapitalkostnaden för detta mönster innebär en rak linjär avskrivning plus nominell ränta på det oavskrivna restvärdet. Denna metod borde vara den vanligaste i de flesta företag samt i statlig och kommunal verksamhet. Detta eftersom den medför att det är enkelt och lätt att se sambandet mellan de finansiella betalningarna och kapitalkostnaden. Kapitalkostnaderna kommer att vara jämförbara med amortering och ränta. Dock kan det vara så att den nominella linjära metoden inte är verklighetstrogen. Om överskottet på tillgången är konstant över livslängden kommer kapitalkostnaderna att vara för höga i början och för låga mot slutet. Det mönster som framkommer med konstanta överskott motsvaras av den reala annuitetsmetoden.⁶⁶

Det finns komplikationer vid val av metod för kapitalkostnadsfördelning. Man kan dessutom stanna på olika nivåer när man väljer metod för fördelning. Den första nivån kallas för konvention och innebär att fördelningen i första hand baseras på redovisningspraxis, som till exempel linjär avskrivning enligt plan, eller för att spegla finansierarnas krav på räntebetalningar och amorteringar. På den andra nivån återfinns de fyra standardmetoderna och här sker fördelningen schablonmässigt, till exempel genom konstanta avskrivningar över tid eller konstanta totala kapitalkostnader över tid. Sedan sker fördelning så att avskrivningarna eller de totala kapitalkostnaderna är nominellt eller reall konstant över tid. Den tredje nivån innebär att fördelning görs så att summan av kapitalkostnader och övriga kostnader för drift, underhåll och annat blir (reall) konstant över tid. Sedan finns det ytterligare tre nivåer där matchning sker mot outputvolym, outputvärde eller i strävan att nå konstant räntabilitet. De sista tre nivåerna tar även hänsyn till intäktssidan.⁶⁷

4.5 Intressentteori

I en verksamhets omgivning finns det en mängd människor och grupper som i sitt förhållande till verksamheten ställer olika krav för att styra den i en viss riktning. Dessa människor har på något sätt en relation till eller ett intresse i verksamheten, så kallade intressenter. I kommunal verksamhet finns det bland annat medarbetare, kommuninvånare, politiker och leverantörer med olika intressen i verksamheten. Dessutom är de som investerat kapital i en verksamhet intresserade av att få avkastning på sitt kapital. Om en verksamhet vill vidmakthålla sin legitimitet krävs det att den tar hänsyn till alla intressenters krav.⁶⁸

⁶⁶ Yard S., *Kalkyler för investeringar och verksamheter* (2001) s. 136-139

⁶⁷ Ibid. s. 177-179

⁶⁸ Nygaard C., Bengtsson L., *Strategizing – en kontextuell organisationsteori* (2002) s. 158-162

Intressenterna kan delas in i två grupper, primära och sekundära. Primära är i huvudsak ägare, medarbetare, leverantörer och kunder medan sekundära är media och samhälls- och intressentgrupper i övrigt. Dessa intressenter har olika krav på verksamheten, speciella intressen, lagstadgade och moraliska rättigheter samt ägarskap. Lagstadgade rättigheter uppstår när det lagstiftas inom ett område som påverkar verksamheten. Moraliska rättigheter emellertid kan vara tolkningar om rättvisa, rättfärdighet och egalitet.⁶⁹

Verksamhetens ansvar gentemot intressenterna kan vara ekonomiska, juridiska, etiska eller mänskliga. Ett ekonomiskt ansvar finns till aktieägarna. De ställer krav på utdelning, verksamhetens årsredovisning och årsberättelse. De olika krav som kommer från intressenterna kan vara både hot och möjligheter. Viktigt är att verksamheten identifierar sina intressenter och väljer om man skall samarbeta, engagera eller försvara sig mot.⁷⁰

4.6 Sammanfattning

För kommunala avgifter är det en monopolsituation som är av störst intresse. Detta då kommuninvånaren inte kan påverka avgiftsuttaget samt att oavsett avgiftens storlek måste tjänsten utnyttjas. I monopolsituationer är självkostnaden mest vanlig som grund för prissättningen. Fördelen med självkostnadsprissättning är att verksamheten inte kan utnyttja sin monopolställning men även ett säkerställande av att alla kostnader täcks in. Självkostnadsbegreppet kännetecknas av att alla kostnader tas med i kalkylen, en fullständig kostnadsfördelning sker alltså. Dock är det endast kostnader som normalt anknyts till verksamheten som skall vara med i kalkylen. Det är centralt att alla kostnader täcks på långsikt. Orderkalkylering är summan av alla direkta kostnader samt fördelade indirekta kostnader. Fördelningen av indirekta kostnader beror på om det är påläggsmetoden eller ABC metoden som ligger till grund. För påläggsmetoden används kriterier som orsak-verkan samband, nytta och bärkraft för att fördela de indirekta kostnaderna. I ABC metoden fördelas de indirekta kostnaderna via aktiviteter och kostnadsdrivare.

Kapitalkostnader sammanfattar kostnaden för kapitalförslitning och kapitalbindning. Kapitalkostnader beräknas oftast med hjälp av fyra schablonmetoder, nominellt linjär metod, nominella annuitet metoden, real linjär metod och real annuitets metod. Den nominella linjära metoden torde vara den mest vanliga i kommunala verksamheter.

I en kommunal verksamhets omgivning finns det en mängd människor och grupper som i sitt förhållande till verksamheten ställer olika krav för att styra den i en viss riktning och om den vill vidmakthålla sin legitimitet krävs det att den tar hänsyn till alla intressenters krav.

⁶⁹ Nygaard C., Bengtsson L., *Strategizing – en kontextuell organisationsteori* (2002) s. 158-162

⁷⁰ Ibid. s. 164-168

5 Empiri

I kapitel 5 redogör vi för vår förstudie samt hur vi kategoriserat och strukturerat kommunerna beroende på hur deras avfallshantering ser ut. Utifrån denna kategorisering görs sedan vårt urval till fallstudier. Vi kommer också att redovisa resultatet av våra åtta fallstudier.

5.1 Inledning

I Skåne finns det 33 kommuner och åtta avfallsbolag som sköter behandlingen av avfall. Några av kommunerna har valt att sköta insamlingen i egen regi och andra på entreprenad. Bromölla kommun är idag inte ägare i något avfallsbolag utan har lagt ut även behandlingen på entreprenad.

I nordvästra Skåne återfinns avfallsbolaget NÅRAB, Norra Åsbo Renhållnings AB samt NSR, Nordvästra Skånes Renhållare AB. I nordöst verkar HÄRAB, Hässleholms Renhållare AB och KRAB, Kristianstad Renhållare AB, vilka är helägda avfallsbolag av respektive kommun. HÄRAB har ett samarbete med ÖGRAB, Östra Göinge Renhållnings AB.

I mellersta Skåne verkar LSRAB, Landskrona-Svalöv Renhållnings AB, och MERAB, Mellersta Skånes Renhållnings AB. I den södra delen av Skåne dominerar SYSAV, Sydvästra Skånes Avfallsbolag, som har 14 ägarkommuner. Utöver avfallsbolagen finns det även insamlingsbolag som ägs av några kommuner, ÖKRAB, Österlens Kommunala Renhållnings AB och Lunds Renhållningsverk.

Tabell 5.1 visar vilka kommuner som tillhör de olika avfalls- och insamlingsbolagen.

Kommun	Avfallsbolag	Insamlingsbolag
1 Hässleholm	HÄRAB	
2 Kristianstad	KRAB	
3 Landskrona	LSR	
4 Svalöv	LSR	
5 Eslöv	MERAB	
6 Hörby	MERAB	
7 Höör	MERAB	
8 Bjuv	NSR	
9 Båstad	NSR	
10 Helsingborgs stad	NSR	
11 Höganäs	NSR	
12 Åstorp	NSR	
13 Ängelholm	NSR	

14	Klippan	NÅRAB	
15	Perstorp	NÅRAB	
16	Örkelljunga	NÅRAB	
17	Burlöv	SYSAV	
18	Kävlinge	SYSAV	
19	Lomma	SYSAV	
20	Lund	SYSAV	Lunds Renhållningsverk
21	Malmö stad	SYSAV	
22	Simrishamn	SYSAV	ÖKRAB
23	Sjöbo	SYSAV	
24	Skurup	SYSAV	
25	Staffanstorps	SYSAV	
26	Svedala	SYSAV	
27	Tomelilla	SYSAV	ÖKRAB
28	Trelleborg	SYSAV	
29	Vellinge	SYSAV	
30	Ystad	SYSAV	
31	Osby	ÖGRAB	
32	Östra Göinge	ÖGRAB	
33	Bromölla		

Tabell 5.1 Kommunernas tillhörighet till olika insamlings- och avfallsbolag

5.2 Resultat förstudie

I kommunernas telefonväxlar beskrev vi vårt ärende och eftersökte den personen som skulle kunna svara på frågor angående taxans konstruktion. Den information vi huvudsak fick ta del av var en kort beskrivning av hur renhållningssystemet fungerar i kommunen. Det vill säga vem som sköter behandling och insamling, en kortare beskrivning av vilka kostnader som ingår i taxan samt vad som kan vara viktigt i processen att konstruera en taxa.

Vi fick på detta vis kontakt med 29 av Skånes 33 kommuner. Av dessa 29 var det endast Malmö/Burlöv som inte ville vara oss behjälpliga. De kommuner där vi inte lyckades få tag på behörig person var Båstad, Kristianstad, Kävlinge och Ystad. Med behörig person menar vi någon som har insyn i hur taxan konstrueras och vilka ställningstaganden som görs.

För kommuner som har ägarandelar i avfallsbolagen MERAB, LSRAB, NÅRAB, ÖGRAB och ÖKRAB saknas behörig person på kommunen och vi blev istället hänvisade till avfallsbolagen. Dessa kommuner har lämnat över ansvaret för konstruktionen av taxan till respektive bolag och låter avfallsbolaget lämna ett förslag på taxa till kommunfullmäktige som i sin tur tar beslut.

Vi fann att det fanns många likheter i kostnadsstrukturen hos kommuner med gemensamma avfallsbolag. Dock var det några kommuner som skiljde sig från mängden eftersom de i en högre utsträckning än andra valt att differentiera sin taxa beroende på grad av sortering. Skillnader i taxan uppstår beroende på hur mycket av hushållens olika avfallsslag som hämtas fastighetsnära. Ytterligare skillnader finns avhängigt på hur behandling och insamling sker i kommunen, det vill säga om den

sköts i egen regi eller är utlagt på entreprenad. Insamlingskostnaderna påverkas av kärstorlekar och hämtningsintervall medan behandlingskostnaderna påverkas av hur behandlingen sker, återvinning, återanvändning, kompostering, förbränning eller deponi.

Vi har även varit i kontakt med Statistiska centralbyrån för att samla in information om det renhållningsindex som finns med i många insamlingsavtal. Det finns fyra olika renhållningsindex R77 som baseras på transporter av lastbil.

R77:1 ingår:

Insamling som är åkarlön 42 % andel, transportkostnad 24 %, administration 15 %

Emballage som är sopsäckar 19 % andel

Abonnentfakturerering

R77:2 ingår:

Insamling, åkarlön 52 % andel, transport 30 % , administration 18 %

Abonnentfakturerering

R77:3 ingår:

Insamling, åkarlön 45 % andel, transport 26 % , administration 9 %

Emballage som är sopsäckar 20 % andel

R77:4 ingår:

Enbart insamling med fördelning enligt följande, åkarlön 56 % andel, transport 33 % och administration 11 %

Detta är ett vedertaget index som används flitigt av insamlingsbolagen. Dock är det viktigt att det finns en medvetenhet vid avtalsskrivning om dessa variabler och vikter. Dessutom bör även kommunerna vara medvetna om renhållningsindexets enkla konstruktion.⁷¹

5.2.1 Matris för urval till fallstudie

I figur 5.1 har vi gjort en sammanställning på hur insamling och behandling sker i Skånes kommuner. I Ängelholm ägs insamlingsverksamheten till 50 % av kommunen och 50 % av SITA och i Bromölla ägs behandlingsanläggningen av kommunen men drivs av Ragn-Sells vilket är en förklaring till dessa kommuners placering i matrisen.

⁷¹ Efter intervju med Stefan Pettersson på Statistiska Centralbyrån 2004-11-24

	Insamling av avfall	Behandling av avfall
Samägda/helägda avfallshanteringsbolag	Svalöv, Landskrona, Eslöv, Höör, Hörby, Örkelljunga, Perstorp, Klippan, Åstorp, Östra Göinge, Osby, Simrishamn, Tomelilla	Hässleholm, Eslöv, Höör, Hörby, Lomma, Trelleborg, Simrishamn, Tomelilla, Staffanstorp, Sjöbo, Svalöv, Svedala, Vellinge, Åstorp, Ängelholm, Landskrona, Örkelljunga, Perstorp, Malmö, Burlöv, Skurup, Lund, Bjuv, Klippan, Osby, Östra Göinge, Helsingborg, Höganäs
Entreprenad	Bromölla, Lomma, Staffanstorp, Sjöbo, Skurup, Bjuv, Svedala, Hässleholm, Vellinge, Malmö, Burlöv, Helsingborg, Höganäs	
Egen regi	Ängelholm Trelleborg, Lund	Bromölla

Figur 5.1 Sammanställning i matris för urval av fallstudier

5.2.2 Urval

Vårt urval baseras dels på att vi vill ha en representativ spegling av de ytteligheter som visar sig i matrisen. Vi ville också att urvalet skulle spegla olika geografiska lägen så att vi fick en spridning över hela Skåne. Dessutom ville vi ha en spridning mellan mindre orter, tätorter och en spridning i kundstrukturen i kommunen. Att några kommuner och avfallsbolag har varit mer tillmötesgående än andra har också påverkat urvalet då det stått och vägt mellan ett eller flera alternativ. Följande kommuner och avfallsbolag har valts ut till våra fallstudier.

Bjuvs kommun ligger i nordvästra Skåne och har NSR som behandlingsbolag. Insamlingen är utlagd på entreprenad. Villorna här är i majoritet med cirka 70 %.

Bromölla är den enda kommun som inte är ägare i något avfallsbolag. Äger däremot en egen deponi och har insamling på en lokal entreprenad. Bromölla är en liten kommun där cirka 85 % av hushållen är villor. Bromölla ligger i nordöstra Skåne.

HÄRAB är ett av Hässleholms kommun helägt avfallsbolag. Avfallsbolaget sköter behandling av avfall medan insamlingen är utlagd på entreprenad. Hässleholm är en större tätort i norra Skåne med 2/3 villor.

Lund är den största kommunen i urvalet. Kommunen har arbetat fram en Lundamodell för fastighetsnära insamling. Behandling av avfallet sker hos SYSAV medan insamling sker i ett eget kommunalt bolag. Huvuddelen av hushållen är flerfamiljsbostäder. Villorna står för cirka 30 % av hushållen.

NÅRAB är ett avfallsbolag i nordvästra Skåne som ägs av de tre tidigare nämnda kommunerna. Bolaget sköter behandling och insamling. Insamlingen sker dock med ett lokalt samlingsföretag. NÅRAB hanterar allt inom renhållning för sina ägarkommuner. 2/3 av alla hushåll är villor.

Trelleborg är en större tätort i södra Skåne där cirka 2/3 av hushållen är villor och de har även ett stort antal fritidsboende. Trelleborgs kommun är delägare i SYSAV som sköter behandlingen medan insamling sker i egen regi hos kommunen.

Vellinge är en av ägarkommunerna i SYSAV och har insamling på entreprenad. I kommunen är andelen villor 90 %. Geografiskt är kommunen belägen i sydvästra Skåne.

ÖKRAB har sedan 1975 skött avfallshanteringen i Tomelilla och Simrishamns kommuner och bolaget har i årsskiftet 03/04 börjat samarbeta med SYSAV som skall sköta behandlingen. Insamlingsbolaget är beläget i sydöstra Skåne och inom kommunerna finns det en hög andel av fritidsbostäder, cirka 30 %.

Nu följer en presentation av resultaten av våra genomförda fallstudier. I kostnadskalkylerna som följer för varje kommun/avfallsbolag har vi i de flesta fall förenklat de kalkyler vi tagit del av. Vad gäller Lund har vi själva konstruerat kalkylen efter den information som framkommit under intervjun. Detta eftersom vi ej kunnat få ta del av en kopia av deras kalkyl. I några kostnadskalkyler har det även funnits budgeterade intäkter vilka vi har skuggat för att förtydliga att det är en intäkt.

5.3 Bjuvs kommun

5.3.1 Kommunfakta

I Bjuvs kommun fick vi träffa Rolf Brodén som är VA-ingenjör och sedan några år tillbaka också ansvarig för renhållningen. Kommunen ligger i nordvästra Skåne, är 115 km² och har sex mindre tätorter. Invånarantalet är 13 700 vilka fördelas på ungefär 5500-6000 hushåll. Andelen villor är i majoritet med 4133 abonnenter.

5.3.2 Renhållningsverksamheten

I Bjuvs kommun sköts insamlingen av kärl, organiskt avfall och restavfall på entreprenad av SITA. Behandlingen av avfallet sker hos NSR som är ett samägt bolag mellan sex kommuner, Bjuv, Båstad, Helsingborg stad, Höganäs, Åstorp och Ängelholm.

För fem år sedan infördes ett nytt sophanteringssystem initierat av kommunpolitiker, NSR och kommunens tekniska nämnd. Målet med systemet var att öka sorteringsgraden och minska sopmängderna. Detta system infördes alltså innan det i miljöbalken infördes vissa återvinningskrav. I början subventionerades systemet men är idag självbärande.

Hushållen sorterar organiskt avfall och restavfall som hämtas i separata kärl och vägs vid tömningstillfället. På NSRs anläggning i Filborna utvinns biogas till fordonsbränsle och el/värmeproduktion, ur det organiska avfallet. Restavfallet däremot sorteras och ungefär hälften behandlas biologiskt för produktion av biogas och anläggningsjord medan brännbart skickas till förbränning för energiutvinning och övrigt läggs på deponi. I Bjuvs kommun kan invånarna även välja mellan ett antal tilläggstjänster som de får betala för utöver abonnemanget. Det kan röra sig om att ha ett extra kärl för trädgårdsavfall eller att betala en årsavgift på återvinningsmaterial så att det blir hämtat vid sin villa. På detta vis kan hushållen själva styra över grad av bekvämlighet och väga den mot kostnaden. Detta följer, enligt Rolf Brodén, likställighetsprincipen eftersom alla kommuninvånare garanteras en sophämtning men att de samtidigt har möjlighet att välja om de vill ha något extra. Tilläggstjänsterna ska bära sig självt men får ta en viss andel av de fasta kostnader som kan hänföras dit.

5.3.3 Kostnadskalkyl

Nedan ses en av oss förenklad kostnadskalkyl.

Entreprenadkostnad SITA	Bioavfall, tömningskostnad och kärlhyra Restavfall, tömningskostnad och kärlhyra Trädgårdsavfall Återvinningsmaterial, villa Återvinningsmaterial, övriga Vitvaror, extratjänster
Behandling	Tippavgift NSR Restavfall i ton*pris per ton Bioavfall i ton*pris per ton Trädgårdsavfall Övriga beställningar SITA, kärl, säckar Indexhöjning entreprenadkontrakt R77:4 Städning via NSR Avgift till NSR för återvinningsgård Sorteringspremie från NSR för återvinningsmaterial
	Ersättningar till kommunförbund

Fördelning från ekonomiavdelning	Andel i kommungemensamma kostnader Andel av kostnader inom förvaltningen
	Miljöfarligt avfall Avfallsskatt
Övriga kostnader	Löner Löneskatt Inköp kärl Reparationer och underhåll Tele- och datakommunikation Annonser och reklam Indexhöjningar av övriga kostnader

Tabell 5.2 Kostnadskalkyl Bjuv

Vid utformning av kalkylen utgår Rolf Brodén från föregående års kostnader. Entreprenadkostnaden indexeras upp enligt avtal med SCBs index R77:4. I entreprenadavtalet är det beskrivet att 90 % av entreprenadkostnaderna skall belastas med indexökningen, övriga inte.

De kärl som NSR köper in skrivs av på 7 år och sedan tillfaller de kommunen. I Bjuvs kommun tar man i kalkylen även hänsyn till kostnader för viss renhållning kring de återvinningsstationer som finns i kommunen. Visserligen är det producentansvar men detta har hitintills inte fungerat tillfredsställande i kommunen. Från och med 2005 skall dock denna kostnad försvinna från kalkylen då förpacknings- och pappersinsamlingen har köpt upp entreprenad som nu skall sköta städningen av återvinningsstationerna.

NSR har en återvinningsgård dit kommuninvånarna kan ta sitt grovavfall och annat återvinningsmaterial för omhändertagande. Rolf menar att även om en del av det som tas emot är under producentansvar så går det inte att enbart hänvisa kommuninvånarna till inköpsställena. Detta gör att kommunen känner att de vinner mer på att ta emot dessa produkter, än att de dumpas på ett otillbörligt sätt. Dessvärre har detta visat sig vara kostsamt och därför kommer varje kommuninvånare via taxan att bidra med 33 kr för underhåll av gården. Detta finns med i den senaste kalkylen, dock utgår även sopsorteringspremie till de hushåll som är duktiga på att sortera och nyttja återvinningsgården. Denna premie är tänkt att fungera som en morot för utnyttjande av gården. Återvinningsgården är en service till kommuninvånarna, det vill säga större delen av det avfall som lämnas kan lämnas gratis. Däremot debiteras kommunen för vissa kostnader för det miljöfarliga avfallet till exempel antal kylskåp som tas emot och spillolja. Denna kostnad i kalkylen baseras på en kvalificerad bedömning av Rolf beroende på tidigare år eller om det finns några kommande förändringar i kommunen.

I kalkylen läggs också kostnader för omhändertagande av batterier som samlas in av butiker i området och apotekets insamling av sprutor, något som är kommunens ansvar. Avfallsskatt och behandlingskostnad utgår för restavfall. I kalkylen finns också kostnader till kommunförbundet och avgift till RVF. Dessutom används en

indexhöjning på den administrativa delen i kalkylen. I kalkylen tas kostnader med som fördelats från ekonomiavdelningen, dessa kostnader skall bland annat stötta täckning av faktureringskostnader, kostnader för det politiska utskottet och kommunstyrelsen. Fördelningen av denna kostnad beslutas på en högre nivå. Administrativa kostnader såsom löner, reklam och tele- och datakommunikation härleds till verksamheten och fördelas procentuellt mellan hushållsavfall och avfall från tilläggstjänster. Här ingår även visst underhåll av exempelvis trasiga kärl och annat.

Uppföljning sker genom att utfallet jämförs med budget. En internbudget upprättas och i samband med att faktureringen sköts löpande kan också utfallet kommuniceras kontinuerligt. Även miljömålen följs upp genom statistik. Denna statistik tas fram av NSR som även hjälper till att kommunicera den på kommunens hemsida.

5.3.4 Renhållningstaxa

I samband med att det nya renhållningssystemet introducerades, med vägning av organiskt- och restavfall, ändrades renhållningstaxan till att innehålla en rörlig och en fast del. I början hade kommunen en relativt låg fast avgift och höga rörliga avgifter. Det visade sig dock att hushållen minskade sina avfallsmängder med 50 %, vilket var mer än beräknat och verksamheten led av stora underskott. På grund av detta har nu den obligatoriska fasta avgifterna höjts och är nu i slutändan högre än innan sorteringen började. I den fasta kostnaden ingår entreprenadkostnad för tömning och kärlyra samt att hushållen får lov att utnyttja återvinningsgården för sitt farliga avfall, kylskåp, hårdplast, elektronik och möbler etc. Den rörliga avgiften är helt beroende av vikten (kr/kg). Den rörliga taxan kan sägas missgynna flerfamiljshus eftersom de inte sopsorterar i samma utsträckning så deras sopor väger mer. Dock går det att skapa incitament även för dessa men det kräver ett stort engagemang av fastighetsägarna. Det torde däremot vara i deras eget intresse att arbeta för minskade kostnader.

Självkostnaden är en ledstjärna samtidigt som det är viktigt att inte visa negativa siffror i slutet av året. De tidigare underskotten jämkades genom skatte-subventionering medan tidigare överskott lades in i kommunkassan.

Riktlinjer för avfallshanteringen initieras från politikerna. I Bjuvs kommun finns följande övergripande mål, minimering av avfall, återanvändning av material samt återvinning av material som inte går att använda. Andra målsättningar är att behandling i första hand ska vara biologisk och i andra hand miljömässigt godtagbar för det avfall som inte går att återanvända eller återvinna.

5.4 Bromölla kommun

5.4.1 Kommunfakta

I Bromölla kommun intervjuades Christel Hasselqvist som är utbildad miljöingenjör. Bromölla kommun ligger i nordöstra Skåne och innefattar cirka 12 000 invånare. Dessa invånare är fördelade på 6 000 hushåll varav 5 000 är villor och 1 000 är flerfamiljshus. Kommunen är 165 km² och består till största del av små tätorter.

5.4.2 Renhållningsverksamheten

I Bromölla sker insamlingen på entreprenad. Entreprenören är en lokal aktör, Carlssons miljö och renhållning KB. Bromölla kommun äger också en egen deponi, Åsen, men driften av anläggningen sker på entreprenad av Ragn-Sells vilka även har ansvaret för uppbyggnaden av anläggningen. I det avtal som skrevs för 10 år sedan ingår att kommunen skall betala av anläggningen, vilket innebär att det i avtalet även finns kapitalkostnader. Avskrivningstakten för anläggningen löper på 15 år, entreprenadavtalets tid, vilket innebär minskade kostnader efter år 2007. Däremot finns det inget som reglerar tillkommande kostnader och kommunen måste därför betala alla tillkommande kostnader i samband med att det blir nya lagar och förordningar. En ytterligare problematik är att kontraktet går ut 2007 vilket gör att Ragn-Sells idag inte gör några nyinvesteringar eftersom anläggningen kommer att vara kommunens efter att avtalstiden löpt ut.

I Bromölla kommun sorterar hushållen sitt avfall i olikfärgade påsar, röd, grön och grå, där de sorterar brännbart, komposterbart och restavfall. För att sortera påsarna har kommunen investerat i en sorteringsmaskin, Optibag, som läser av färgen på påsen och sorterar den i rätt fraktion. Optibag ägs och sköts av kommunen. Det brännbara avfallet körs till Halmstad, det komposterbara till Eslöv och restavfallet hamnar på kommunens deponi. Hushållen har även fått en röd box för farligt avfall som hämtas samtidigt med ordinarie sophämtning om den röda boxen är utställd vid sidan om kärlet. Förpackningar av plast, kartong, glas och metall med mera kan lämnas kostnadsfritt till återvinningsanläggningarna. Grovsopor hämtas en gång per år kostnadsfritt. I grundavgiften ingår förutom hämtning av kärlet också hämtning av kyl och frys. Hushållen kan även beställa ett särskilt abonnemang för trädgårdsavfall om de inte vill köra det till återvinningscentralen själva.

Återvinningsstationerna är producenternas ansvar men kommunen håller rent och säkerställer snöröjning. Dock utgår en viss ersättning från förpackningsinsamlingen till kommunen för denna tjänst.

5.4.3 Kostnadskalkyl

Nedan visas en av oss förenklad kostnadskalkyl.

Grundavgift	Hämtning kyl/frys Farligt avfall Insamling av grovsopor Administration (Bromölla Energi), fakturering Kostnad Åsen för grovavfall Deponiskatt, grovavfall Förbränning Organisk behandling
Kostnader för hushållsopor	Sophämtning Optisk sopsorteringsanläggning, inkl. avskrivningar Kostnad för kärl Förbränning Kompostering Kostnad för Åsen, hushållsavfall Deponiskatt, hushållsavfall
Total kostnad för drift av Åsen	Ombyggnad Åsen Drift Åsen, entreprenad Markbygge

Kostnader för drift av Åsen fördelas på grovavfall, hushållsavfall och industriavfall och är inkluderade i kalkylen ovan

Tabell 5.3 Kostnadskalkyl Bromölla

I kalkylen för grundavgiften återfinns en fördelning av administrationskostnader som är från Bromölla Energi vilka står för faktureringen. Kostnader för avfallsanläggningen Åsen är också kalkylerade för det avfall som hushållen lämnar på återvinningscentralen samt deponiskatt. Dessutom är även kostnader för förbränning och organisk behandling av grovavfallet kalkylerade i grundavgiften.

I Bromölla kommun är alla kostnader som är knutna till kärlet rörliga och hushållen betalar beroende på storlek på kärlet och antal hämtningar. Kärlet varierar i storlek mellan 140, 240, 500 liter. I den rörliga delen av kalkylen finns kostnader för sophämtning, Optibag, kärl, soppåsar samt kostnad för förbränning och kompostering. Medtaget är även den andel av de totala kostnaderna som hushållen belastar avfallsanläggningen Åsen.

Fördelningen av de totala kostnaderna för Åsen sker procentuellt och hushållen anses belasta anläggningen till 40%, hantering av grovavfall med 8% medan resten av kostnaderna anses komma från industriavfall. Beräkningen är gjord efter invägda mängder till anläggningen.

Det nya systemet med påsar har bara varit igång ett par månader och de kan först nu börja utvärdera hur det gått. De har sett ett skifte från 240 liters kärlet till 140 liters

vilket har lett till att intäkterna inte kommer att bli lika höga som de trodde vid kalkylupprättandet. Minskade sopor leder till mindre intäkter, lägre behandlingskostnad men merkostnader för återvinningsgården eftersom mer lämnas dit. Då det i avtalet till Ragn-Sells stipuleras ett garantiton som säkerställer att de får in den mängd de behöver kan inte kommunen i nuläget dra nytta av de minskade avfallsmängderna som ska till deponering. I avgiften till Ragn-Sells ingår även en fondering för framtida utgifter för deponering.

Avtalet med förpackningsinsamling uppräknas med konsumentindex medan entreprenadavtalet skrivs upp enligt renhållningsindex. Enligt Christel får inte kommunen genom taxan ta ut avgift för de kostnaderna som finns för det avfall vilket det är producentansvar på.

Vad gäller uppföljning så görs det dels ett miljöbokslut där de följer upp avfallsmängderna en gång per år samt att de har även kontroll på hur många abonnenter som har viss storlek på kärl. Detta eftersom deras intäkter påverkas starkt av att invånarna minskat sin kärlstorlek. Tekniska förvaltningen gör budget och bokslut för verksamheten.

5.4.4 Renhållningstaxa

Kostnaderna i grundavgiften fördelas på alla hushållsabonnemang. Därefter sker en justering nedåt för flerfamiljshus och fritidsboende då man anser att dessa inte nyttjar tjänsterna i grundavgiften i samma utsträckning som villahushållen.

Till grundavgiften kommer sedan en rörlig avgift som är beroende av kärlstorlek och antal hämtningar. Beräkningen sker genom att antalet kärl för varje abonnemang multipliceras med antalet liter och antalet hämtningar. På så vis erhålls antal liter per år för ett visst abonnemang. Genom att summera alla abonnemangen fås det totala antalet liter som töms varje år. Denna summa delas med de rörliga kostnaderna och ger då en kostnad per liter och år. Efter det beräknas årskostnaden för varje abonnemang. Det finns alltså en proportionallitet mellan alla kärnen. Den rörliga avgiften summeras sedan med grundavgiften och bildar på så sätt kommunens taxa.

För tillfället finns det inget nytt miljömålsarbete som påverkar renhållningstaxan utan de mål som finns är satta sedan en tid tillbaka. Dock tas vissa mål från kommunens avfallsplan men de är inte speciellt konkreta vilket försvårar påverkan vid kalkyl- och taxekonstruktion.

5.5 Hässleholms renhållare AB - HÄRAB

5.5.1 Kommunfakta

Rolf Kazimiersky och Maryanne Jönsson mötte oss för en intervju i Hässleholms kommun vilken har ett eget avfallsbolag HÄRAB. Rolf är avdelningschef och Maryanne är informatör. HÄRAB är ett av Hässleholms kommuns helägda bolag och har samarbete med Östra Göinge och Osbys avfallsbolag ÖGRAB.

Hässleholms kommun ligger i nordöstra Skåne och har en yta på cirka 1 300 km². Kommunen består av en mängd tätorter och byar med ungefär 48 500 invånare fördelade på 21 500 hushåll där andelen villor är i majoritet med 2/3 av alla abonnenter.

5.5.2 Renhållningsverksamheten

I Hässleholms kommun sköts insamlingen på entreprenad av SITA. Behandling av avfallet sker på HÄRABs egna anläggning i Vankiva som är både en avfallsanläggning och en återvinningscentral. I kommunen finns ytterligare 5 bemannade återvinningscentraler och som komplement 23 återvinningsstationer för glas, metall och plast.

I samband med att insamlingssystemet skulle förändras och en ökad grad av återvinning önskades gjordes en upphandling av entreprenad och en förändring till att mäta avfallet i liter genomfördes. Denna mängd har sedan legat till grund för entreprenörens kostnadsberäkning. Idag hämtas i stort sett alla avfallsslag hos hushållen. Varje villa har två stycken tvådelade kärl för sortering av deponirest, organiskt avfall, brännbart avfall och papper. På dessa hänger sedan två hinkar för ofärgat och färgat glas. I grundabonnemanget ingår även hämtning av hård och mjuk plast, metallförpackningar, farligt avfall, mindre elavfall, tidningar och grov avfall. Hushållen har en miljöbox för det farliga avfallet och måste själva lämna denna vid någon av återvinningscentralerna. För trädgårdsavfallet finns ett frivilligt abonnemang. I abonnemanget ingår dessutom möjligheten att en gång om året hämta ett släp med komposterbar jord vid återvinningscentralen.

Idag finns det avgifter som tas ut vid viss inlämning av avfall på återvinningscentralerna. Ambitionen är att detta skall bli helt gratis för hushållen och istället tas ut via taxan.

5.5.3 Kostnadskalkyl

Nedan visas en av oss förenklad kostnadskalkyl.

Insamlingskostnad	Deponi Organiskt Brännbart och allpapp Kapitalkostnader Underhållskostnader/diverse Omkostnader Administrativa kostnader/overhead Indexhöjning
Kärl inköp	Gröna kärl, olika storlek, delade/ odelade Gråa kärl, olika storlek, delade/odelade Säckar
Övriga behållare	Hink Miljöbox Hinkhållare Kapitalkostnader, avskrivning
Behandling	Deponi Organiskt Brännbart Allpapper Avfallsskatt
Grundavgift	Återvinningscentraler, avfallsskatt Producentansvar Brunavfall Kylmöbler Grovavfall, vid fastighet Omkostnader Administration/overhead Deponi, återvinningscentral (åvc) Brännbart, åvc Trädgårdsavfall, åvc Träavfall, åvc Förlorade intäkter, återvinningscentraler Återställningskostnader

Tabell 2.4 Kostnadskalkyl HÄRAB

Den grundavgift som först beräknas innehåller kostnader för återvinningscentralerna, kostnader för de olika typerna av avfall (farligt avfall, kylmöbler, grovavfall), omkostnader, overheadkostnader, information, avfallsskatt och behandlingskostnader för återvinningscentralernas material. Denna grundavgift är sedan en del i grundtaxan. Kapitalkostnaden är kärlinköp där utgångsläget är 12 års amorteringstid men allt eftersom de har konstaterat att kärnen håller längre än planerat justeras räntan.

Kärnen är delade i tvåfack och det är inte alltid så att båda facken har samma fyllnadsgrad vid hämtningen. De olika facken innehåller, organiskt avfall, allpapper och brännbart samt restavfall. Eftersom dessa fack fylls olika fort fördelas behandlingskostnaden utifrån fyllnadsgrad.

Kalkylkonstruktionen bygger på att varje verksamhetsgren skall vara självbärande. Kalkylen är uppbyggd kring olika konton med bland annat återvinningscentralerna, insamling och behandling som egna konton. Målsättningen är att varje kostnadsställe skall vara självbärande och inte subventionera en annan del av verksamheten. Idag subventionerar dock tippen återvinningscentralerna. Det sker alltså ingen subventionering från skatteintäkter utan endast mellan kontona inom renhållningen. Kommunen samlar in visst material som det egentligen är producentansvar på men kan sälja vidare detta material och på så sätt erhålla viss ersättning.

Overheadkostnaderna, tjänstemännens kostnader, licenser på datorer, växel, inköpsavdelning, fördelas procentuellt mellan varje konto. 50 % av overheadkostnaden läggs direkt i taxan på grundavgiften och de övriga 50 % på insamlingen. Det sker även en interndebitering för material mellan olika kostnadskonton för att på så sätt härleda vart kostnaderna verkligen uppstår.

Tippen har funnits i 25 år och kommunen har tidigare inte satt av pengar för sluttäckningskostnader men från och med 2001 när HÄRAB startades kalkylerar man med återställningskostnader.

Månadsvis sker uppföljning på hur mycket det kostar att få hämtningen utförd. Uppföljningen är uppdelad på flera variabler: glas, gångavstånd, grovavfall och återvinningsstationerna. Dessutom sker uppföljning av återvinningscentralen genom kontroll av antalet transporter och vikt på containrarna samt vad det är som entreprenören hämtar.

5.5.4 Renhållningstaxa

Taxan konstrueras genom att grundavgiften fördelas ut på de olika kundkategorierna. För att få en rättvisa mellan dessa kategorier jämkas grundavgiften efter nyttjandegrad. I grundtaxan ingår förutom grundavgiften även kostnader för insamling, kapitalkostnader, underhåll, omkostnader, administration, behandling, allpapper och avfallsskatt.

Taxorna är lagda för att styra mot en hämtning 26 gånger per år, dock har flerfamiljshusen en större flexibilitet och kan välja ett annat hämtningsintervall mot en högre taxa. Hushållen kan även få hämtning månadsvis vilket dock inte gäller det organiska avfallet som måste hämtas minst var 14:e dag om tillstånd saknas för egen kompostering.

Genom tidigare beslut i kommunfullmäktige kan avfallstaxan vid en förändring i konsumentprisindex höjas utan att det krävs ytterligare beslut.

Hässleholms kommun arbetar för att hålla taxan så låg som möjligt. De strävar samtidigt politiskt för samarbete kommunerna emellan för att på så sätt nå samordningseffekter. Kommunen har som intention att det som förbränns i

kommunen skall vara sorterat avfall, det vill säga att deras ambition är att noggrant sortera bort det som kan återvinnas och återanvändas innan förbränning.

5.6 Lunds kommun

5.6.1 Kommunfakta

På Lunds kommun fick vi en intervju med Anna Wilhelmsson Göthe som är miljö- och marknadschef på Lunds Renhållningsverk. Lunds kommun är omkring 430 km² och består av Lunds stad samt ytterligare fyra mindre tätorter. Invånarantalet är cirka 101 000 och fördelas på 47 000 hushåll varav de hushållen med villataxa utgör 12000.

5.6.2 Renhållningsverksamheten

Lunds kommun har insamling av avfall i egen regi. Lunds renhållningsverk äger alla insamlingsbilarna själva och verksamheten ses som ett affärsdrivande verk vilken är helt avgiftsfinansierad. Om det skulle bli pengar över lånas dessa ut till kommunen och en ränta erhålles på samma sätt måste verket låna pengar av kommunen vid underskott och då även betala ränta. Behandlingen står SYSAV för och de förbränner avfallet för att på så sätt utvinna fjärrvärme dock går en lite del till deponi.

I kommunen finns det ett politiskt ställningstagande om att arbeta mot ökad sortering vilket har mynnat ut i Lundamodellen. Lund har därför två olika system för avfallshantering. Det ena innebär att hushållet har ett kärl, normalt 190 liter, och allt avfall går till förbränning. Den andra modellen är den så kallade Lundamodellen med två kärl på 370 liter där avfallet sorteras i åtta fraktioner. I ett kärl sorteras det växtavfall, färgat glas, hushållsavfall och hårdplasts. Detta töms varannan vecka. Det andra kärlet töms var sjätte vecka och innehåller kartong, returpapper, ofärgat glas och metall. Då SYSAV inte kan hantera organiskt avfall så sorteras inte detta. Hushållsbatterier hämtas också i en speciell påse som läggs på locket. Hushåll med mycket hushållsavfall kan avstå från hämtning av växtavfallet till förmån för extra volym för hushållsavfallet. Intresset för Lundamodellen är större än utbudet. Utbudet av tjänsten påverkas av att det krävs kostsamma investeringar i nya bilar för att kunna hämta avfallet. Ambitionen är dock att Lundamodellen ska implementeras fullt ut så småningom.

Ett tilläggsabonnemang kan tecknas för trädgårdsavfallet för de hushåll som inte har Lundamodellen. Däremot ingår det i en normal villataxa att få hämtat hur mycket grovavfall som helst var 14:e dag. Byggavfall räknas emellertid inte som grovavfall. Kylmöbler hämtas även det hos hushållen.

I kommunen finns det cirka 26 återvinningsstationer, dock endast ett fåtal i de centrala delarna. I huvudsak är det kommunen som upplåter marken men det förekommer även att markägare upplåter sin mark till förpackningsinsamlingen. Kommunen sköter all

städning och allt underhåll kring återvinningsstationerna. De har förutom detta fyra stycken återvinningscentraler varav två är kommunens egna och de andra två ägs och sköts av SYSAV. Återvinningscentralerna står för den största delen av kostnaderna i kalkylen.

Flerfamiljshusen har endast hämtning av restavfall i grundabonnemanget men kan abonnera på de övriga fraktionerna samt grovavfall.

5.6.3 Kostnadskalkyl

Nedan ses en av oss efter samtal framtagen kostnadskalkyl.

Insamlingskostnad	Personal
	Bilar
	Inköp av kärl
	Avskrivningar bilar och kärl
	Kyl & frys
	Intäkter uthyrning av kärl
Behandlingskostnader	Behandlingsavgift till SYSAV
	Fondering för framtida kostnader
	Miljöavgift
	Kyl & frys
Övriga kostnader	Administration såsom data & tele
	Hyra av mark
	Kommungem.kostn. IT, ekonomi, växel
	Utvecklingskostnader

Tabell 5.5 Kostnadskalkyl Lund

I kalkylen beräknas behandlingskostnaden enligt en prislista från SYSAV för olika avfallsmaterial. Materialet vägs in och SYSAV debiterar efter invägda mängder. En del av den behandlingsavgift som SYSAV tar ut av Lunds kommun innehåller även en fondering av framtida kostnader för kontroll av deponier. Utöver behandlingskostnaderna finns även kostnader för hämtning samt personalkostnader för detta. Kostnader för inköp av kärl hanteras så att kommunen köper in alla kärl vilka sedan hyrs ut till hushållen. Avskrivningstiden är 8 år vilket även gäller för bilarna. Amorteringen sker med samma summa varje år. Administrationskostnader som data, telefon och mark debiteras från kommunen och ingår i kalkylen. En miljöavgift finns också med i kalkylen och är något som alla får betala. Miljöavgiften täcker de kostnader för grovsopor från villahushåll och återvinningscentralerna, där flerfamiljshushållen har en mindre andel, samt farligt avfall. Kostnader för hantering av kyl och frys finns också med i kalkylen. Dock kommer behandlingskostnaden att

försvinna medan kostnaden för insamling kommer att ligga kvar. Detta på grund av att den nya förordningen om producentansvar på kyl och frys. I kalkylen finns även kommungemensamma kostnader för IT, ekonomi och växel. Dessa fördelas efter nyttjande, det vill säga att den centrala ekonomienheten fördelar kostnaderna utifrån hur många anställda det finns på verket. Däremot fördelas IT utifrån andra parametrar som användare och antal licenser.

I kommunen ses utveckling som en ledstjärna och därför finns det också med utvecklingskostnader i kalkylen.

5.6.4 Renhållningstaxa

Kostnader och taxa står i direkt proportion till varandra. Lunds kommun har försökt finna orsakssamband mellan nyttjande och taxan. Varje verksamhetsområde skall bära sig självt hushållssopor, returmateriel, slamsugning och container. Detta gör att renhållningstaxan först delas upp på de olika fraktionerna som hämtas vid fastigheten och/eller de olika kundkategorierna exempelvis hushållsavfall villor eller hushållsavfall sommar. Sedan beräknas för varje fraktion och/eller kundkategori en kostnad för hämtning, transportkostnad, behandlingskostnad inklusive avfallsskatt, en miljöavgift och kärllhyra. Parametrar som påverkar den slutliga hämtningskostnaden är bland annat hämtningsfrekvens och en penningfaktor samt en på förhand bestämd hämtningspoäng som är beroende av kärllstorleken. Kostnaden för kärllhyran är beroende av kärllvolym.

Återvinningscentralerna utnyttjas mest av villaägare men det är svårt att veta exakt vem som nyttjar återvinningscentralerna och i vilken grad vilket gör det knivigt att styra kostnaderna till de personer som nyttjar. Det är inte ens säkert att avfallet kommer från den egna kommunen. Detta har lett till en önskan om att ta ut en avgift vid återvinningscentralen men politikerna är inte redo att ta detta beslut idag.

Lundamodellen subventioneras idag av andra abonnemang.

5.7 Norra Åsbo Renhållnings AB - NÅRAB

5.7.1 Kommunfakta

NÅRAB är ett avfallsbolag som har funnits i 30 år och ägs av kommunerna Perstorp, Klippan och Örkelljunga. På NÅRAB fick vi träffa Mimmi Bissmont som är renhållningsansvarig på NÅRAB och även ansvarig för taxekonstruktionen. De tre ägarkommunerna har tillsammans cirka 16000 hushåll varav två tredjedelar är villor.

5.7.2 Renhållningsverksamheten

I de tre kommunerna är all insamling av avfall utlagt på entreprenad och sköts av ett lokalt bolag, Ohlssons AB. Behandling av avfallet sker på NÅRABs anläggning i Hyllstofta.

Ett nytt system för avfallshantering håller på att införas i de tre kommunerna med början i Perstorp och Klippan. Inget beslut är ännu fattat kring införandet i Örkelljunga. Under en övergångsperiod finns det därför två olika taxor, en taxa för de som är kvar i det gamla systemet och en taxa för de som börjat med det nya källsorteringssystemet, Beda med Lundamodellen som förebild. Ett standardabonnemang med Beda-systemet innebär att hushållen har två kärl på 370 liter vardera vilka sedan är indelade i fyra olika fraktioner per kärl. Det ena kärlet töms en gång i månaden och det andra med bland annat komposterbart avfall töms 26 gånger per år. I månadskärlet sorteras pappersförpackningar, tidningar, ofärgat glas och metallförpackningar. I kärl 2 som töms två gånger i månaden sorteras komposterbart avfall, restavfall, färgat glas och hårdplastförpackningar. Grovavfall hämtas två gånger per år. Allt material som är återvinningsbart tas emot kostnadsfritt vid återvinningsgårdarna och ingår även i taxan. Kylmöbler med freon hämtas efter budning kostnadsfritt hos hushållen. Det gamla systemet innebär ingen sortering och endast hämtning av ett kärl vid tomgränsen. För båda systemen gäller att grovavfall hämtas två gånger per år och att ett tilläggsabonnemang för trädgårdsavfall kan tecknas. Plockanalyser har genomförts för att se i hur stor utsträckning sorteringssystemet fungerar och dessa analyser har visat på en hög sorteringsgrad.

NÅRAB har en biocellsreaktor där delar av restavfallet hamnar och omvandlas delvis till gas som sedan säljs vidare. Resterande del av avfallet går till förbränning och jordförbättring. Endast 10-15 % hamnar på deponi i slutändan, bland annat material som eternit och oljeskadad jord är avfall som måste deponeras. Det har dock uppstått en kostnadsproblematik med biogasreaktorn sedan skattemyndigheten anser att NÅRAB skall betala deponiskatt för allt avfall som hamnar i reaktorn. Bland annat eftersom avfallet ligger där i mer än fem år innan det har omvandlats till gas. NÅRAB anser att de inte ska behöva betala deponiskatt för mer än det som i slutändan verkligen går till deponering. Denna tvist har lett till att NÅRAB har höjt avfallstaxan för att kunna sätta undan pengar för en framtida skatteskuld.

Återvinningsstationer finns bland annat i Örkelljunga och Klippan. I Perstorp är dessa borttagna på grund av kraftigt minskade behov och problem med nedskräpning. Planer finns för ytterligare nedläggningar av återvinningsstationer. Dock finns det inom kommunerna totalt 6 stycken återvinningsgårdar för mottagning av alla fraktioner av avfall.

5.7.3 Kostnadskalkyl

Nedan visas en något förenklad kostnadskalkyl.

Insamlingskostnad	Entreprenad Ohlssons AB
Behandlingskostnader	Kompostering Biocellsreaktor Deponering Deponiskatt
Grundavgift	Elektronikhantering Vitvaruhantering Bevakningskostnad återvinningsgård Arrende El/vatten Inventarier Tele Porto Kontorsmaterial IT Reklam Kundförluster/inkasso Reparationskostnader Revision/redovisning Styrelseersättning Personalkostnader Frakt Bankkostnader Räntekostnader Företagsförsäkringar Avskrivningar Sluttäckningskostnader Transport av flis och trädgårdsavfall

I grundavgift ingår även följande kostnader beroende på avfallssystem

Beda	Utökad källsortering Tvättning plus nedmontering kärl Inhyra av informatörer Kärlmontering Inläsning taggar
Gammalt system	Kärl Säckar

Tabell 5.6 Kostnadskalkyl NÅRAB

Kalkylen är mycket detaljerad och innehåller alla kostnader och intäkter som kan härledas till verksamheten. Kostnaderna för insamlingen i kalkylen är NÅRABs kostnader för entreprenad. Sluttäckningskostnaderna och kapitalkostnaderna är med i kalkylen till bokförda värden. Från budgeten fördelas alla intäkter och kostnader procentuellt på industriavfall och hushållsavfall. I kommunerna är det från politikerhåll uttryckt att varje del måste bära sina egna kostnader. Det är alltså inte tillåtet med någon subventionering mellan industri- och hushållsavfall.

Eftersom NÅRAB arbetar med två olika renhållningssystem finns det i kalkylen tillkommande kostnader för respektive system. Skillnaderna mellan systemen ligger bland annat i kärthanteringen.

5.7.4 Renhållningstaxan

Konstruktionen av taxan till hushållen består av en grundavgift samt ett rörligt pris för insamlingskostnader och behandlingskostnader. Insamlingskostnaden är baserad på den exakta kostnaden från entreprenaden och kan variera med kärldstorlek och hämtningsintervall. Behandlingskostnaden är beräknad på varje ton avfall som kommer in för behandling, kompostering och till biocellsreaktorn. Behandlingskostnaden påverkas inte av vägningen utan varje kärl antas vara fullt.

Renhållningstaxan är indexreglerad och baseras på renhållningsindex R77:1 juli månad. Detta index används även för att höja entreprenadkostnaden.

Huvudsaklig påverkan på renhållningstaxan är att styra mot att nå miljömål. I Perstorp och Klippans kommuner, som har infört Beda, används differentiering av taxan för att uppmuntra till övergång till sortering enligt Beda. De hushåll som väljer bort Beda och även fortsättningsvis endast vill ha ett kärl hämtat får betala mer än de gjorde innan införandet. Denna differentiering har lett till att 90 % av hushållen valt att gå med i det nya systemet.

För att få en rättvis fördelning mellan de olika kundkategorierna används ett kvotssystem baserat på antagen nyttjandegrad. För varje kostnad och intäkt görs en bedömning i vilken utsträckning den nyttjas av kundkategorin, villorna utgör utgångspunkt (kvot 1). En ytterligare kvot tas fram baserat på respektive boendeforms del av det totala antalet hushåll (kvot 2). Dessa kvoter multipliceras (kvot 1*2) och sedan summeras kvot 1*2 för alla kundkategorier. För att få fram procentuell nyttjandegrad delas varje kundkategoris kvot 1*2 med summan för alla kundkategorier. Denna procentuella nyttjandegrad multipliceras sedan med respektive kostnad och intäkt, sedan subtraheras kostnaderna från intäkterna och delas med antal hushåll i kundkategorin för att få fram den faktiska kostnaden för varje hushåll, grundavgift. I figur 5.2 visas en illustration av taxekonstruktionen.

Kostnad/Intäkt	Kvot 1	Kvot 2	Kvot 1*2	% kvot	av	Summa = Kostnad/Intäkt * % av kvot	Summa kvot 1*2 alla kundkategorier
1000	1	0,57	0,57	0,84		840	0,68
-500	1	0,57	0,57	0,84		-420	0,68
Antal hushåll: 4		Summa kostnad per hushåll				105	

Figur 5.2 Illustration av taxekonstruktion

För att sedan komma fram till den faktiska taxan finns det tillägg för de hushåll som har Beda-systemet och det finns andra tillägg för de hushåll som har det gamla systemet. Dessa tillägg har ett direkt orsakssamband till respektive system. Detta ses

som en första kalkyl med reella kostnader och intäkter. Sedan konstrueras ännu en kalkyl där olika mål, miljö och källsortering, styr hur den faktiska taxan kommer att bli. NÅRAB:s ledstjärna är att källsortera och det är politiskt uttryckt under flera år hur viktigt detta är på lång sikt.

5.8 Trelleborgs Kommun

5.8.1 Kommunfakta

I Trelleborgs kommun fick vi träffa Sven Tilly som är som är renhållningschef och ansvarig för konstruktion av avfallstaxan. Trelleborgs kommun ligger i södra Skåne och idag finns det cirka 18 000 hushåll i kommunen, varav 2/3 utgörs av villahushåll.

5.8.2 Renhållningsverksamheten

I Trelleborgs kommun sköter Kommunal Teknik renhållningen. Renhållningen är en av nio avdelningar inom denna förvaltning och de ansvarar för insamling av hushållsavfallet. Renhållningsavdelningen hyr in sex sopbilar inklusive en trädgårdsavfallsbil och en servicebil, tvätt, garage och drivmedel från serviceavdelningen. Behandlingen sker hos SYSAV som förbränner hushållsavfallet och genom energiutvinning bildas fjärrvärme. SYSAV har även i uppdrag av kommunen att driva en återvinningscentral i Trelleborgs kommun. Denna återvinningscentral har kompletterats med ytterligare två bemannade återvinningscentraler som drivs av kommunen själv. Utnyttjande av återvinningscentralerna är inbakat i renhållningstaxan. I kommunen finns även fyra miljöstationer varav tre återfinns på återvinningscentralerna. Dessutom finns 33 återvinningsstationer och tanken med detta antal är att det aldrig får vara långt till en återvinningsstation för hushållen. Lite mer än hälften av återvinningsstationerna har insamling av glas, papper och batteri medan resten även har plats för metall och plast. Dessa återvinningsstationer inhägnas, städas och ses över av kommunen för vilket de får en mindre summa av förpackningsinsamlingen. Renhållningsarbetarna på sopbilarna stannar till vid stationerna och pratar med människorna, tar sopor som felaktigt slängts och rapporterar sedan tillbaka om det finns något som kräver en annan åtgärd.

Vid den hushållsnära avfallshämtningen väljer hushållen antingen ett 190 liters kärl eller 370 liters kärl för hushållsavfallet. I kärlet samlas allt som är brännbart och får plats i kärlet. Det finns alltså ingen obligatorisk fastighetsnära hämtning av något annat avfall i kommunal regi. Hämtning sker var 14:e dag under hela året och samma för sommarhus under årets åtta sommarmånader. De fyra vintermånaderna får sommarhusägare ringa och beställa hämtning mot särskild taxa. Flerfamiljshus och företag kan ha ett annat hämtningsintervall. Avfallet hämtas upp till högst 3 meter in från avstigningsplatsen utan extra kostnad. I kommunen finns även möjlighet till ett blöjbarnsabonnemang med ett 370 liters kärl och tömning var 14:e dag, utan extra kostnad. Detta abonnemang subventioneras av övriga villaabonnemang. Hushållen kan också välja en tilläggstjänst på hämtning av trädgårdsavfall.

Kylmöbler hämtas av servicebilen hos hushållen. Denna kostnad för insamling och behandling återfinns även i renhållningstaxan. Däremot är det beslutat om producentansvar på kylmöbler från och med 1/8 2005 och kommunen räknar då med en minskning av dessa kostnader. Flerfamiljshusen har till största delen miljöhus och tar där emot allt avfall utom grovavfall och farligt avfall.

5.8.3 Kostnadskalkyl

Nedan ses en av oss förenklad kostnadskalkyl.

Kostnadslag:

Personal
Fordon
Behandlingskostnad för hushållsavfall, SYSAV
Nya sopkärl, diverse service, kärvtvätt
Ext. Administration, utbildning, konferens, hyror
Kyl och frys
Återvinningscentraler och återvinningsstationer

Tabell 5.7 Kostnadskalkyl Trelleborg

I kalkylen ingår kostnader för administrativ personal och renhållningsarbetare. Fordonskostnaden är en hyrkostnad till serviceavdelningen för hyra av sopbilar. Behandlingskostnaden till SYSAV erläggs efter vikt. I kalkylen ingår också kostnader för viss kärthantering, service och administration. Hantering och behandling av kyl och frys samt kommunens kostnader för återvinningscentraler och återvinningsstationer ligger också de med i kalkylen.

5.8.4 Renhållningstaxan

Kommunens kostnader fördelas på nio abonnemang. För villa och fritidsboende finns det 5 olika varianter (1-5) och för flerfamiljshus och företag finns det fyra varianter (4-9). Taxan konstrueras på så sätt att de som har enskilda kärlabonnemang, 1-5, kommer att belastas med kostnaderna för återvinningscentraler och återvinningsstationerna eftersom övriga inte utnyttjar dem i samma utsträckning. Kostnaderna fördelas sedan mellan de olika abonnemangen. Kostnader för personal delas in i administrativa kostnader och renhållningsarbetarna. De administrativa kostnaderna fördelas utifrån antal tömningar i varje kundkategori sett i relation till totalt antal tömningar. Kostnader för renhållningsarbetarna fördelas i stället utifrån tidsåtgång mellan abonnemang 1-5 och 4-9 enligt antagen tidsåtgång för tömning. På samma sätt fördelas fordonskostnaderna. Behandlingskostnaderna har beräknats genom att hänsyn tagits till genomsnittlig fyllnadsgrad i kärlden och som sedan multiplicerats med kilo genom literkostnaden för hushållsavfall. Administrativa kostnader, kostnader för kylmöbler och service har fördelats genom att beräkningar

gjorts på respektive kundkategori med hänsyn till det totala antalet liter avfall varje kund beräkna eller har möjlighet att kasta under ett år.

På hushållssidan finns det endast två abonnemang beroende på kärlestorlek. Dessa kan dock kompletteras med tilläggsabonnemang för trädgårdsavfall. Eftersom Trelleborg har en hel del fritidshus finns det även möjlighet att abonnera på färre antal hämtningar per år, ett så kallat fritidsabonnemang. I kommunen finns det också ett blöjbarnsabonnemang som innebär att familjer med blöjbarn ges möjlighet att få ett 370 liters kärl istället för ett 190 liters kärl utan extra kostnad. Vid eventuella kostnadsökningar kommer dessa att än så länge procentuellt fördelas över taxan.

Kommunen har som miljömål att minska transportkostnaderna samt minska onödig körning, det vill säga körning av tomma kärl. Kommunen har också mål om nöjda kunder, nöjda medarbetare och servicenivåmål. Inom Trelleborgs kommun arbetar man för att avfallsverksamheten skall få högre status, vilket bland annat sker genom att de försöker hålla en hög standard på sina återvinningscentraler. Kommunen ser även till att återvinningsstationerna hålls i ordning och är upplysta på ett trevligt sätt samt att de hålls städade. Kommunen tar också hand om insamling av i naturen dumpat skräp. Dessutom hålls bilarna efter och chaufförerna har rena och propra uniformer. Allt för att allmänheten skall få en så positiv bild av verksamheten som möjligt.

Grundkravet för renhållningen är att verksamheten skall bära sig själv. Däremot kan renhållningsverksamheten göra underskott ett år utan att en taxehöjning inträder. Uppföljning av målen sker kontinuerligt. Dessutom får kommunen ta del av statistik som SYSAV sätter ihop.

5.9 Vellinge kommun

5.9.1 Kommunfakta

I Vellinge kommun fick vi träffa Jan Svensson som är renhållningsansvarig. Vellinge ligger i sydvästra Skåne och i kommunen finns det cirka 12 600 hushåll med en fördelning på 90 % villor och 10 % flerfamiljshus.

5.9.2 Renhållningsverksamheten

Insamling och transport av avfallet är utlagt på entreprenad och sköts av Ragn-Sells. Kommunen har även ett konsortialavtal på 25 år med SYSAV, vilka sköter behandlingen av avfallet. Debitering och kundservice sköter ett dotterbolag till kommunen, SERKON. SYSAV stöttar även administrativt genom att till exempel vara behjälpliga vid upprättandet av avfallsplan och annat. Däremot upprättar kommunen sin egen renhållningsordning.

I grundavgiften ingår kärhämtning av varierande storlek, 90 – 370 liter, hushålls-avfall. Dessutom hämtas grovavfall varannan vecka vid fastigheten. Hämtningsintervallen är 52 gånger per år eller 35 gånger per år för en- och tvåbostadshus. Ett tilläggsabonnemang för hämtning av trädgårdsavfall kan tecknas med flera olika valmöjligheter på kärstorlek och hämtningsintervall.

I kommunen finns det cirka 800-900 stycken 370 liters kär utplacerade i tätorten för insamling av returpapper. Detta system är något som varit i kommunens regi tidigare men sköts idag av IL Recycling vilka samlar in och säljer materialet vidare. Däremot anses det inte gå runt idag och då kommunen är angelägen om att detta system fortsätter finns det idag en summa budgeterat för att subventionera IL Recycling.

Återvinningscentralen ägs och drivs av SYSAV vilka sedan debiterar kommunen för det material som kommit in. Det finns även 18 stycken återvinningsstationer där kommunen upplåter mark som är hårdgjord samt plankad. Detta underhåll sköts av kommunen medan städning med mera utförs av förpackningsinsamlingen.

5.9.3 Kostnadskalkyl

Nedan ses en av oss förenklad kostnadskalkyl.

Kostnader

Hämtning av:	Hushållssopor Trädgårdsavfall Grovavfall
Tippavgift för:	Hushållssopor Trädgårdsavfall Grovavfall
Destruktion av kylmöbler	
Kärhantering	
Extra avgift El-Retur	
Återvinningsåtgärder:	Återvinningsstationer Ersättning IL Recycling Återvinningsavgift, SYSAV Avgift till SYSAV för återvinningscentral
Administration och dylikt	Ersättning till SERKON Ersättning till Tekniska förvaltningen Informations material Medlemsavgift RVF Ny avfallsplan Övrigt

Tabell 5.8 Kostnadskalkyl Vellinge

Hela kalkylen bygger på självkostnadsprincipen. Då Vellinge kommun har insamling, behandling och debitering på entreprenad blir deras självkostnadskalkyl ganska enkel. Jan Svensson lägger ner cirka 10-15 % av sin arbetstid på renhållningen men i övrigt är det mesta alltså utlagt på entreprenad.

Kalkylen är utformad med hämtningskostnader och behandlingskostnader för varje avfallsslag. Till detta kommer kostnader som inte går att härleda till insamling och behandling samt indirekta administrativa kostnader. I kalkylen avsätts kostnader för kärthantering, vilka inte kan bestämmas exakt utan ett visst belopp avsätts varje år för framtida behov. I de administrativa kostnaderna ingår Jan Svenssons lön med 25 % samt 5 och 10 % av två kollegers löner. Dessutom ingår kostnader för debitering och viss information, tryckning av taxor, medlemsavgift till RVF, ny avfallsplan och övrigt. I kostnadsposten övrigt ingår kostnader för internränta och konsulter.

Om kalkylen genererar ett negativt resultat kommer tidigare års överskott att balansera upp årets resultat. Uppföljning sker genom budgetuppföljning och bokslut.

5.9.4 Renhållningstaxa

Entreprenadavtalet för hämtning låg till grund när taxan konstruerades för ett antal år sedan. Beräkning sker genom att det totala antalet liter hushållsavfall och trädgårdsavfall divideras med den totala budgeterade kostnaden för avfallshanteringen detta för att få fram ett literpris. Literpriset multipliceras sedan med kärllstorleken och hämtningsintervallet för att få fram taxan för respektive abonnemang. Dock har taxan de senaste åren höjts generellt över hela linjen med samma procenttal vilket har fått till följd att relationen mellan kärllstorlekarna inte går att härleda till literpriset. En översyn av detta har dock diskuterats. Hänsyn har även tagits till flerfamiljshusens nyttjandegrad vilket innebär att de inte belastas med kostnader för återvinningscentralen. I taxan ingår även avfallsskatt. Övergripande mål såsom avfallsplanen och en lokal anpassning av SYSAVs kretsloppsplan påverkar också hur taxan konstrueras.

5.10 Österlens Kommunala Renhållnings AB - ÖKRAB

5.10.1 Kommunfakta

På ÖKRAB fick vi en intervju med Bo Persson som är ansvarig för den löpande verksamheten och Bertil Hansson, revisor, f.d.VD, numera konsult och den som har hand om bland annat bokslut. ÖKRAB ägs till 50 % var av Simrishamns- och Tomelilla kommun i sydöstra Skåne. Kommunerna består tillsammans av 17 500 hushåll varav 13 500 är villor, lantgårdar och sommarboende, resterande del är flerfamiljshus det vill säga ungefär 4 000 hushåll. Sommarboende utgör cirka 30 % av de 13 500 hushållen.

5.10.2 Renhållningsverksamheten

ÖKRAB började sin verksamhet 1975 och från början skötte de både insamling och behandling i sina ägarkommuner. Numera ligger insamlingen på entreprenad genom Ragn-Sells och avfallsbehandlingen sköts av SYSAV. ÖKRABs verksamhet idag består alltså endast av att samla in och sortera avfall samt att debitera hushållen för avfallshanteringen. De är också ansvariga för information gentemot sina kunder. Grundläggande principer för bolagets verksamhet är att ”det skall drivas enligt affärsmässiga, marknadsorienterade grunder under iakttagande av det kommunala ändamålet med verksamheten och de kommunalrättsliga principer som framgår av bolagsordningen och dess ägardirektiv”.

Generellt har varje hushåll ett kärl av varierande storlek beroende på de olika behov som finns. Tilläggstjänster finns för bland annat trädgårdsavfall. Resterande avfall lämnas på återvinningscentralerna. För närvarande finns det tre återvinningscentraler, en på Måsalycke, i närheten av S:t Olof, en i Tomelilla samt en i Simrishamn. I kommunerna finns dessutom 20 återvinningsstationer där ÖKRAB ansvarar för städning och tömning av glas enligt avtal. Sommaren är en tid med hög belastning på återvinningsstationerna på grund av den höga andelen sommarboende. Speciellt glasinsamlingen behöver göras oftare under sommarmånaderna. ÖKRAB har egen bil för hämtning av glas.

Vitvaror hämtas hos abonnenterna efter beställning och då kan de även få skicka med annat farligt avfall som tex elavfall, något som annars inte går att få hämtat. Flerfamiljshus kan också abonnera på hämtning av annat avfall än hushållssopor, som till exempel glas och tidningar.

5.10.3 Kostnadskalkyl

Nedan ses en av oss förenklad kostnadskalkyl.

Insamlingskostnad	Entreprenadkostnad Ragn-Sells Indexhöjning R 77:4
Ersättning till SYSAV	Hushållsavfall Grovavfall Farligt avfall Trädgårdsavfall Drift av Måsalycke avfallsanläggning Avsättning av medel för avslutning av befintligt avfallsupplag
ÖKRABs kostnader	Omhändertagande av elektronikavfall Omhändertagande av vitvaror, inkl. freon Frakt Information Övriga administrativa kostnader

Övriga driftskostnader

Avfallsskatt

Deponerat avfall

Tabell 5.9 Kostnadskalkyl ÖKRAB

ÖKRABS kalkyl utgår ifrån resultaträkningens kostnader som är kostnadsslagsindelade i olika kontoklasser. Kontoklass inköp har endast rörliga kostnader och dessa hänförs till sin kostnadsbärare så som hushåll och industri. Andra kontoklasser är intäkter, personal och diverse omkostnadskonton. Personal fördelas på återvinningscentralerna, vars kostnader enbart bärs av hushållen, kontoret och deponin, vars personalkostnader fördelas på hushållssidan och industrisidan. Fasta och rörliga omkostnader fördelas direkt på respektive avfallsslag.

Varje kostnadsslag i resultaträkningen definieras och anges som rörlig eller fast kostnad samt sär- eller samkostnad. Efter detta fastställs hur många kronor det beräknas bli i form av fasta samkostnader. Denna kostnadsmassa fördelas procentuellt mellan hushåll och industri i förhållande till avlämnade avfallsmängder. Till dessa samkostnader läggs de fasta särkostnaderna för respektive kategori.

ÖKRAB har sedan 70-talet tagit hänsyn till framtida kostnader för återställningskostnader för deponier. De räknade dock med en återställningsperiod på 50 år som sedan visade sig bli 30 år vilket ledde till en rejäl minskning i avsättningskostnad år 2003. Numera är det SYSAV som äger Måsalücke vilka därmed övertagit ansvaret för avsättningarna.

Uppföljning sker dels genom kvartalsbokslut och de kan också göra uppföljning på avfallsflödet genom SYSAVs datasystem.

5.10.4 Renhållningstaxan

Taxekonstruktionen är en direkt följd av budgetarbetet. Vid taxesättningen utgår ÖKRAB från föregående tre års utfall samt årets halvårsresultat. Ambitionen inom verksamheten på hushållssidan är att varje abonnemang ska bära sina egna kostnader.

I sophämtningsavgiften ingår ÖKRABs del som består av kostnader till SYSAV samt omhändertagande av elektronikavfall och kylmöbler samt frakt, information, driftskostnader och administration. Ragn-Sells kostnader är cirka 30 % av taxan och 20 % av taxan utgör moms. För att få fram taxan för olika abonnemang görs volymeräkningar efter antal kärl som finns ute hos hushållen och storlek på kärl. Utifrån antal abonnemang för respektive kärl och antal hämtningar kan sedan volymen per år i liter för varje abonnemang beräknas. Detta antal liter per abonnemang sätts sedan i relation till totalt antal liter vilket ger en procentuell fördelning av volymen. Från Ragn-Sells prislista för hämtning av en viss kärlstorlek hämtas å priser. Å priser multiplicerat med antal abonnemang och antal hämtningar

vilket ger en total hämtkostnad per år och abonnemang. Sedan räknas hämtningskostnaden för varje abonnent fram. Detta ger ett hämtpris per kärl och år. Till denna kostnad kommer sedan deponiskatt som fördelas enligt procentuell andel och ett fast pris per abonnent. För att få fram det fasta priset per abonnemang ges varje storlek en viktning, där 190 liters kärl är basen och har 1 i viktning, en fast kostnads massa delas sedan med antalet abonnenter och multipliceras med denna viktning. Sedan summeras fast pris per abonnemang med hämtningspris och deponiskatt. Denna summa justeras sedan för att uppnå en så rättvis och miljömässigt bra taxesättning som möjligt. Vissa abonnemang kanske skall "straffas" och andra stimuleras.

Tack vare samarbetet med SYSAV har ÖKRAB kunnat sänka sina avfallstaxor. Detta eftersom kostnaderna för att driva Måsalycke i egen regi, i en stark och ökande konkurrens, till slut visade sig vara betydligt dyrare än att låta SYSAV sköta behandlingen av avfallet. SYSAV har stora skalfördelar i och med sin storlek och kapacitet att det är svårt för små aktörer att kunna sköta behandlingen billigare, menar Bertil Hansson. SYSAV tar heller inte ut mer betalt för att kommunerna ligger längre ifrån än andra kommuner utan alla debiteras efter invägd mängd.

Differentiering av avfallstaxa sker genom kärstorlek och inte genom villa/flerfamiljshus. Dock gynnas stordrift, det vill säga att ju större kärl desto billigare blir det.

ÖKRAB lägger fram förslag och motiveringar till kommande års avfallstaxa och kommunfullmäktige i respektive kommun fattar beslut. ÖKRAB ger också förslag på taxeanpassningar utifrån miljö- och rättviseskäl. Till exempel kan det röra sig om att minska taxan för de stora kärnen så att hushållen kan motiveras till att använda de stora kärnen istället för två små, något som skulle bli dyrare att hantera.

Tolkningen av självkostnadsprincipen vid taxekonstruktionen, är att det måste finnas lite pengar till konsolidering och investeringar. Viktigt att man ser på taxesättningen över flera år. I bolagsordningen uttrycks att den kommunala självkostnadsprincipen inte utgör något hinder för utdelning av vinst från bolaget så länge vinsten inte överstiger skälig förräntning på det av aktieägarnas i bolaget tillskjutna kapitalet

5.11 Sammanfattning

I detta kapitel har vi redovisat den information som kommit fram under våra intervjuer. Vi har först gjort en kortare beskrivning av det område som kommunen eller avfallsbolaget verkar inom för att sedan ge en beskrivning av renhållningssystemet. Detta har vi gjort för att ge läsaren en förståelse för den verklighet som kalkylerna baseras på. Vi har dessutom upprättat justerade kalkyler utifrån det material vi fått med oss från våra besök. Vi har också återgett hur kommunerna/avfallsbolagen konstruerar sin taxa utifrån kalkylerna. Slutligen har vi tagit upp kommentarer och uttalanden som vi ansett kunna vara viktiga för analysen.

6 Analys

Vi inleder detta kapitel med att visa vår sammanställning av empirin i den analysmodell som presenterades i metodkapitlet. I vår analys har vi endast utgått från det material vi erhållit via intervjuer och i pappersform. Vi inleder med att analysera empirin i förhållande till de variabler vi sammanställt i matrisen. Variablerna har vi som nämnts i metodkapitlet tagit från kapitel 3, rättsprinciper och normer, samt kapitel 4, teori. Vi för också ett resonemang kring de val vi har gjort. Efter denna inledande analys för vi även teoretiska resonemang kring kalkylering och taxesättning i förhållande till valda delar av empirin.

6.1 Sammanställning av empiri

I tabell 6.1 har vi kategoriserat den information vi presenterat i kapitel 5, empiri. Detta har vi gjort för att underlätta för både läsaren och vår analys. Vi har valt ut ett antal variabler utifrån rättsprinciper, teori och normer. Dessa variabler ligger sedan till grund för vår kategorisering av empirin. Dessutom har det, under arbetets gång, framkommit vissa variabler som vi valt att komplettera sammanställningen med.

Siffrorna i tabellen motsvaras av kommunerna/avfallsbolagen som följer:

- 1 = Bjuv
- 2 = Bromölla
- 3 = HÄRAB
- 4 = Lund
- 5 = NÅRAB
- 6 = Trelleborg
- 7 = Vellinge
- 8 = ÖKRAB

Allmänna

	Kommuner							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Kommun	X	X		X		X	X	
Aktiebolag			X		X			X
Liten <12000		X					X	
Mellan <21500	X		X		X	X		X
Stor < 47000				X				
Fler är 2/3 villor	X	X	X		X	X	X	X
Egen deponi		X	X		X			

Rättsprinciper

Självkostnadsprincipen	X	X	X	X	X	X	X	X
Miljöbalken,renhållningsavg.	X	X	X	X	X	X	X	X
Miljöbalken, entreprenad	X	X	X	X	X	X	X	X
Miljöbalken, prod. Ansvar	X	X	X	X	X	X	X	X

Teori

Självkostnads kalkyl	X		X	X	X	X	X	X
Påläggskalkyl	X	X	X	X	X	X	X	X
Orsak-verkan	X			X	X	X	X	X
Nytta		X		X	X			
Bärkraft	X	X	X					
ABC-kalkyl								
Kapitalkostnader			X	X	X			

RVFs riktlinjer

	Kommuner							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Grundavgift, admi & service	X		X		X		X	X

Fördelning av grundavgift på olika kundkategorier

Nyttjande		X	X	X	X	X	X	X
Avfallsvolym								

Hämningsavgift

Kärlstorlek		X	X	X	X	X	X	X
Hämningsfrekvens	X	X	X	X	X	X	X	X
Antal fraktioner			X	X	X			

Behandlingsavgift

Invägd vikt	X							
Kärlvolym*vol.vikt*fyllnadsgrad			X					
Avfallsskatt	X	X	X	X	X			X

Målsättningar med taxa

Kostnadsanpassad	X	X	X	X	X	X	X	X
Kundorienterad	X	X	X	X	X	X	X	X
Stimulera nytt beteende	X		X		X			
Rättvis (RVF)		X	X	X	X	X	X	X
Enkel	X	X		X		X		X

Egna variabler

Rättvisa	X	X	X	X	X	X	X	X
Tradition				X		X	X	
Komplicerad			X	X	X			X

Tabell 6.1 Sammanställning av empiri

I kapitel 6.2 till 6.4 går vi igenom och förklarar hur vi resonerat och analyserat de markeringar som vi gjort i matrisen.

6.2 Allmänna variabler och rättsprinciper

I den första delen av sammanställningen, allmänna variabler, har vi utgått från rena fakta och inte lagt in egna tolkningar.

Under rättsprinciper har vi analyserat empirin mot några valda variabler tagna från kommunallagen och miljöbalken. Analysen mot självkostnadsprincipen har baserats på att kommunerna inte får ta ut en avgift som är högre än de kostnader som uppstått vid tillhandahållandet. Vi har vidare tittat på kalkylerna för att avgöra om de kostnader som finns med inte går utanför de kostnader som specificeras i kap 27 MB. I samma kapitel finns också statuerat att entreprenadavtal får ligga till grund vid taxesättning och vi har sett att alla undersökta kommuner har någon del av verksamheten utlagd på entreprenad. Vissa har insamling på entreprenad andra har behandling och en del har både och. Däremot har vi inte gått in djupare på huruvida avtalen leder till att kostnaderna blir högre än i egen regi. Det ligger utanför denna uppsats ämne. ÖKRAB har dock berättat för oss att de har lyckats sänka sina

kostnader genom att lägga ut sin insamling och behandling på entreprenad. Detta eftersom de inte längre är beroende av att få in viss mängd avfall till behandling, dock är de nu istället känsliga för prishöjningar från SYSAV. Vad gäller producentansvar har vi tittat på om det i kalkylen finns med kostnader som egentligen borde bäras av producenterna. Detta är inget vi har kunnat påvisa och därför anser vi även att alla följer det som statueras i miljöbalken angående producentansvar.

6.3 Teorivariabler

Vidare i vår sammanställning har vi analyserat kalkylerna utifrån företagsekonomisk teori. Eftersom detta inte är något som kommuner/avfallsbolag måste följa ser vi här en större spridning i utfall. Vi har gjort tolkningarna utifrån de kalkylunderlag som vi fått ta del av. Tolkningen av självkostnadskalkylen har grundats i att teorin menar att alla kostnader hänförliga till kalkylobjektet ska tas med i kalkylen. I Bromölla finns inte kostnader för renhållningsansvarige med i kalkylen och vi anser därför inte att det är fråga om en självkostnadskalkyl. I en konkurrensutsatt verksamhet hade problem kunnat uppkomma då priset för tjänsten inte hade räckt för att täcka uppkomna kostnader. I kommunal verksamhet gäller istället att uttagen avgift inte får överstiga kostnader men regelverket säger inget om att full kostnadstäckning är ett måste.

Vi anser att alla använder sig av någon form av påläggskalkyl. Detta eftersom att alla kommuner/avfallsbolag på något sätt fördelar indirekta kostnader med hjälp av olika fördelningsnycklar. De fördelningsnycklar vi valt att använda oss av i vår analys är valda eftersom de är de mest vanligt förekommande kriterierna för fördelning av indirekta kostnader. Dessa kriterier är orsak-verkan, nytta och bärkraft. I en del av tolkningen har vi utgått från muntlig utsaga men vi har också till viss del dragit egna slutsatser utifrån kommunernas kalkyler. De flesta kommuner använder sig av orsak-verkan samband vid fördelning av indirekta kostnader. Som tidigare nämnts har Bromölla inte med renhållningsansvariges lön i sin kalkyl. Vi tolkar det som att denna kostnad belastar annan verksamhet i kommunen. Enligt teorin skulle detta kunna tyda på att renhållningsverksamheten inte har tillräcklig bärkraft för att bära denna kostnad och att kommunen därför valt att lägga denna kostnad på annan verksamhet trots ett direkt samband till renhållningsverksamheten.

ABC- kalkylering fanns med i matrisen från allra första början eftersom vi tänkte att denna kalkyleringsmetod kanske hade etablerats inom kommunal verksamhet. Ingen av våra undersökta objekt har dock anammat denna metod.

Kapitalkostnader är endast aktuellt i de fall kommunerna/avfallsbolagen äger tillgångar som binder kapital och minskar i värde. Vi har utgått ifrån intervjuerna och kalkylerna för att bedöma huruvida det finns kapitalkostnader. Det vi anser kan påverka valet av beräkningsmetod för kapitalkostnader är kalkylerarens kunskap om de metoder som finns. Vi kan inte se att det finns någon explicit metodanvändning vid beräkning av kapitalkostnader utan har härlett det till konvention, det vill säga att det i någon mån bygger på redovisningspraxis eller en spegling av finansiella betalningar.

Valet av metod kommer att påverka taxan i så måtto att det påverkar den kostnadsmassa som avgiften ska täcka. Vi kan se att Lund har en avskrivningstid på 8 år på sina kärl samtidigt som man på HÄRAB har 12 års avskrivningstid. Vi anser att det inte borde finnas så stora skillnader i den ekonomiska livslängden för kärl. Dock uttrycker teorin att det inte är nödvändigt att ha en verklighetstrogen avskrivningstid. Detta för att det med en kortare avskrivningstid är möjligt att tillskansa sig skattefördelar. Frågan blir då tolkningen av vad som är nödvändiga kostnader och hur detta påverkar taxan.

6.4 Variabler från RVFs Riktlinjer

6.4.1 Grundavgift

I RVFs riktlinjer för taxekonstruktion finns det beskrivet att det i grundavgiften ska ingå kostnader som inte direkt kan härledas till insamling och behandling. Alla kommuner utom två har någon form av grundavgift i de kalkyler som ligger till grund för taxan. Lunds kommun har gett information om sådana kostnader men vi har ej tagit del av en fullständig kalkyl vilket gör det svårt att analysera huruvida de gör uppdelningen eller ej. Trelleborg fördelar i sin tur de kostnader som ej är hänförliga till insamling och behandling direkt till de olika kundkategorierna och inte via en grundavgift. Bromölla kommun är en av de kommuner som har en grundavgift men de tar i sin grundavgift med kostnader för grovavfall som hämtas av kommunen och de behandlingskostnader som tillkommer. Enligt rekommendationerna bör endast kostnader för grovavfall som kommuninvånarna själva lämnar ingå i grundavgiften.

Grundavgiften ska sedan fördelas ut på de olika kundkategorierna genom olika fördelningsnycklar så som nyttjande eller avfallsmängd. Bedömning av detta har gjorts efter vad som framkommit under intervjuerna. Där framkom det att den fördelningsnyckel som är vanligast är nyttjandegrad. Ingen har valt att fördela grundavgiften efter hämtad veckovolym. Bjuv har istället för att använda nyttjandegrad valt att fördela grundavgiften lika på de olika kundkategorierna vilket bland annat får till följd att återvinningsgården betalas av samtliga hushåll. Detta kan ha sitt ursprung i att villaägare är i majoritet i kommunen. De kommuner som vi har bedömt inte har en regelrätt grundavgift har ändå fördelat de kostnader som skulle ha ingått i densamma.

6.4.2 Hämtningsavgift

Hämtningsavgiften ska täcka kommunens kostnader för insamling av avfall. Detta kan göras genom kärlestorlek, hämtningsfrekvens och antal fraktioner som hämtas. Vi har sett att de flesta kommuner täcker denna kostnad genom att både ta hänsyn till kärlestorlek och hämtningsfrekvens förutom Bjuv som väger avfallet och därför inte tar hänsyn till kärlestorlek. De kommuner som har en fastighetsnära avfallsinsamling i flera fraktioner har även kostnader för detta som speglas i deras taxor. Dock har vi sett att alla inte tar ut full kostnadstäckning utan låter andra abonnemang subventionera

denna verksamhet. Detta är förenligt med rådande lagstiftning eftersom det främjar återvinning och återanvändning.

6.4.3 Behandlingsavgift

Vad gäller behandlingskostnaden kan vi se att det endast är Bjuv och HÄRAB som följer RVFs riktlinjer till fullo. I HÄRAB använder de den beräkningsmetod som finns i RVFs riktlinjer och i Bjuv använder de individuell vägning vilket är det andra alternativet för fördelning av behandlingsavgift. Övriga använder olika beräkningsgrunder för att komma fram till hur behandlingsavgiften ska fördelas på de olika abonnemangen. Vanligt är att fördela efter kärлstorlek, vilket inte blir helt korrekt för en kommun som hämtar olika avfallsslag. Detta eftersom de olika avfallsslagen väger olika och tar upp olika volym. RVF förordar ett användande av volymvikt istället för liter. Nästan alla använder dock fyllnadsgrad i sina beräkningar vilket också förordas av RVF.

I Trelleborg och Vellinge kommun kan vi i kalkylen inte se någon avsättning för avfallsskatt vilket vi tror beror på att SYSAV förbränner deras avfall. Den avfallsskatt som eventuellt dyker upp på andra avfallsslag är antagligen inbakade i andra kostnader.

6.4.4 Målsättningar med taxan

I denna analys har vi utgått från de förslag på målsättningar med taxan som RVF ger i sin rapport Taxekonstruktioner.

När det gäller målsättningen kostnadsanpassad har vi i vår analys valt att titta på huruvida taxan direkt speglar de kostnader som är förbundna med tjänsten. Vi har lagt vikt vid om taxan är differentierad med avseende på kärлstorlek och hämtningsfrekvens. Enligt vår bedömning har alla kommuner som målsättning att taxan ska vara kostnadsanpassad. Detta innebär att vi konstaterat att alla kommuner differentierar sin taxa utifrån kärлstorlek och hämtningsfrekvens. I Bjuvs fall är det förvisso så att kommuninvånarna inte kan välja kärлstorlek men eftersom de istället betalar efter invägd mängd anser vi att det är att jämställa med olika kärлstorlek.

När det gäller kundorienterad taxa anser vi att alla kommuner har en kundorienterad taxa. Detta innebär att kommuninvånarna har möjlighet att välja bland olika abonnemangsformer. Den kommun som verkligen tagit detta på allvar är Vellinge kommun som har sex olika kärлstorlekar och sju olika varianter på hämtningsfrekvens. Men då får man hålla i minnet att i Vellinge är friheten trots allt störst.

En annan målsättning med taxan kan vara att använda den som ett medel att styra mot nytt beteende. Miljöbalken tillåter viss differentiering av taxan om det syftar till att styra mot en ökad återvinning och återanvändning. Vi anser att tre av kommunerna/avfallsbolagen använder taxan i detta syfte. I Bjuvs kommun betalar

kommuninvånarna avgift efter vikt vilket medför en lägre avgift ju mer de sorterar ut från kärlet. I HÄRAB finns det ingen styrning mot ökad återvinning genom taxan eftersom de bara har ett renhållningssystem som inte går att välja bort. Vi tycker dock att genomförandet av detta system kan tolkas som en ambition att förändra beteendet i kommunen. NÅRAB är de som tydligast har en direkt målsättning att stimulera ett nytt beteende genom sin taxekonstruktion. Detta visar sig genom att de som inte ansluter sig till det nya källsorteringssystemet får betala en högre avgift än de som går med. Lund anser vi ej använder taxan som styrmedel. De har fastighetsnära insamling av avfall i flera fraktioner men det finns ingen skillnad i avgift mellan de olika abonnemangen.

Vi tolkar RVFs målsättning om rättvisa som att alla kostnader fördelas på rätt kundkategori så att de som i större utsträckning nyttjar tjänsten också betalar mer för den. Till exempel nyttjar villahushållen återvinningscentralerna i större utsträckning än flerfamiljsboende. I Bjuvs kommun görs inte denna fördelning vilket alltså gör att vi inte anser att de uppfyller RVFs riktlinjer. I Bjuvs kommun anser de istället att rättvisa uppnås genom att alla betalar för invägd mängd avfall, vilket i sig inte är fel men det överrensstämmer inte med RVFs riktlinjer.

RVFs målsättning om att taxan ska vara enkel och lätt att förstå kan kompliceras av målsättningen om kundorientering. Alltför många valmöjligheter kan leda till att det blir svårt att räkna ut och förstå sin egen taxa. Vi har tittat på om de olika abonnemangsalternativen gjorts tydliga och är lätta att förstå. Vi har alltså antagit ett konsumentperspektiv vid denna tolkning. HÄRAB och NÅRAB har båda fastighetsnära hämtning i flera fraktioner, vilket gör att det finns ett ökat antal kombinationer av kärlestorlek och hämtningsfrekvens. Vi anser att det krävs mycket av konsumenten för att förstå och tolka innehållet i deras taxor eftersom de innehåller en terminologi som inte är allmänt känd. ÖKRABs taxa tycker vi är tydlig och enkel att förstå. Det enda vi motsätter oss är att momsens inte är inräknad i deras taxebilaga. Anledningen till att vi inte anser att Vellinge har en enkel taxa är att taxebilagan är otydligt strukturerad. Vi saknar tydliga rubriker och förklaringar. Dock är inte kostnaden svår att utläsa när man väl lyckats identifiera vilket abonnemang som är tillämpligt.

6.4.5 Egna variabler

Under våra intervjuer har det framkommit ytterligare variabler som påverkar taxekonstruktionen. Vi har bland annat mött olika tolkningar av begreppet rättvisa under undersökningens gång. Vi anser att mycket av begreppet rättvisa i kommunerna är knutet till deras miljöengagemang. Detta har vi bland annat uppmärksammat i synen att hushållen ska betala i förhållande till de avfallsmängder de producerar. I detta fall är då minskade avfallsmängder ett miljömål. Rättvisa kan också visa sig genom att de hushåll som engagerar sig i nya renhållningssystem får en lägre avfallstaxa än de som väljer att stå utanför. Kommunerna ser det alltså som rättvist att de som inte vill vara med också får betala mer.

Att konstruktionen av taxan påverkas av konstruktören är något som framkommit under denna undersökning. I de fall där respondenten var ny i sin position och inte hade så stor erfarenhet lutade de sig mot tidigare konstruktioner. Det vill säga att det gått ett slags tradition i hur taxan konstrueras. Bland annat kunde vi identifiera detta i NÅRAB och Lund.

Ett renhållningssystem med hämtning i flera olika fraktioner, kärstorlekar och hämtningsfrekvenser medför att taxekonstruktionen blir mer komplicerad. Detta eftersom kommuner/avfallsbolag då måste ta hänsyn till ett större antal variabler i sin kalkyl, vilket sedan ger ett genomslag i taxekonstruktionen. Dessutom kan taxan också bli mer komplicerad när det finns fler och mer detaljerade kostnadsposter istället för en debitering via ett entreprenadbolag. Efter våra intervjuer har vi funnit att det finns fyra kommuner/avfallsbolag som har en mer komplicerad taxekonstruktion än övriga. Det är svårt att finna en enda gemensam nämnare som skulle kunna förklara varför taxekonstruktionen är komplicerad. Vi menar att detta bottnar i en kombination av att de är företag i bolagsform och har en hög servicegrad mot hushållen. Vi kan också se att en komplicerad taxekonstruktion skulle kunna grunda sig i en ambition att vara så rättvis som möjligt. Detta eftersom det kan vara så att konstruktören försöker att ta hänsyn till så många variabler som möjligt. Det vi anser som viktigt är att detta inte visualiseras i konsumenternas taxa då det är viktigt att den är enkel och lätt att förstå.

6.5 Teoretiska resonemang kring valda delar av empirin

6.5.1 Kalkylutformning

Självkostnadsprincipen följs av alla eftersom vi inte kan se att någon kommun tar ut mer via avgiften än vad som finns i kostnader. Däremot anser vi att det finns kommuner som inte har med alla kostnader i sin kalkyl vilket kan innebära att skattesubvention inträder. Detta är förenligt med självkostnadsprincipen som endast sätter en övre gräns för vad som får tas ut för att undvika det faktum att vinster skapas på kommuninvånarnas bekostnad. Däremot är det inte förenligt med företags-ekonomisk teori eftersom självkostnads-kalkyleringens uppgift är att se till att alla kostnader tas med i kalkylen för att säkerställa att priset på sikt täcker alla kostnader.

Vi har sett att avfallsbolagen har mer specificerade och detaljerade kalkyler, vilket även har lett till mer komplicerade taxekonstruktioner. Fördelen med detaljerade kalkyler är att det går att nå en högre precision i kostnadsfördelningen. Nackdelen är att en alltför komplicerad kalkyl kan leda till att småfel inte upptäcks. Dessa småfel kan i förlängningen ackumuleras och leda till stora varianser vilka i sin tur påverkar det verkliga taxeuttaget. Dessutom gör en mer komplicerad taxekonstruktion det svårare för ägarkommunerna att få en insyn i avfallsbolagens verksamhet och om kostnaderna verkligen är nödvändiga.

Vi anser att kommunernas kalkyler är enklare, något som kan bero på att delar av deras kostnader debiteras via entreprenadavtal. Detta leder till färre kostnadsposter och därigenom en enklare kalkyl. Vi har dock även sett kalkyler där det verkar vara så att olika kostnader slagits samman till en kostnadspost. Detta medför också att det är svårt att bedöma om de kostnader som är med är nödvändiga och korrekta något som försvårar uppföljning och kostnadskontroll. Sammanslagning av kostnader gör också att det blir omöjligt att veta om det finns budgeterat kostnader för avfallsplanering, information och kundkontakt. En specificering av de olika kostnaderna skulle kunna leda till att fler direkta kostnader kan identifieras och härledas till rätt verksamhetsgren och kalkyl. Detta skulle i förlängningen kunna ge en mer stringent kalkyl för hushållsavfallet.

En ytterligare problematik kring begreppet nödvändiga kostnader och direkt samband är att ÖKRAB i sin bolagsordning skriver att aktieägarutdelning får tas ut så länge vinsten inte överstiger skälig förräntning på de av aktieägarna i bolaget tillskjutna kapital. Detta kan tolkas som tvärtemot självkostnadsprincipen men vi anser att det är rimligt med tanke på att aktieägarna bör få ränta på placerat kapital. Dessutom menar intressentteorin att detta är nödvändigt om en verksamhet vill bevara sin legitimitet. Den måste då ta hänsyn till alla intressenters krav. Det vill säga i detta fall bland annat både aktieägare och kommuninvånare.

6.5.2 Fördelning av indirekta kostnader

Hur fördelningen av de indirekta kostnaderna sker är också viktigt för stringensen i kalkylen. Ett generellt påslag eller en generell indexering kan leda till att de verkliga kostnaderna för tjänsten inte speglas på ett korrekt sätt i taxan. För att undvika detta är det viktigt att i så stor utsträckning som möjligt hitta adekvata kriterier vid fördelning av dessa kostnader.

I alla kommuner/avfallsbolag har vi funnit att det finns indirekta kostnader som måste fördelas på olika delar av verksamheten. Till största del tolkar vi det som att fördelningen sker genom ett orsak-verkan samband vilket också enligt teorin är det som huvudsakligen används vid fördelning av indirekta kostnader. Bärkraft har vi identifierat som ett annat sätt för kommunerna att härleda indirekta kostnader som inte kan fördelas genom ett direkt samband. Bärkraft innebär att kommunerna kan välja att till exempel fördela indirekta kostnader till industrisidan i de fall den har ett större utrymme för kostnadsuttag än hushållssidan. Konsekvensen av detta blir att hushållstaxan subventioneras av annan verksamhet och på så sätt speglas inte de kostnader som uppstått. Vad som däremot är viktigt att hålla i minnet är att detta förfarande inte är applicerbart åt andra hållet eftersom självkostnadsprincipen säger att taxeuttag endast får göras för kostnader som uppstår vid tillhandahållandet av tjänsten.

Frågan om de kommungemensamma kostnaderna för till exempel kommunstyrelse och politiska utskott är att räkna som nödvändiga kostnader och hänförliga till renhållningsverksamheten är något som uppkommit under arbetets gång. Teoretiskt

skall alla kostnader som går att härleda till tjänsten tas upp i kalkylen men i till exempel miljöbalken specificeras inte denna typ av kostnader utan där gäller, som redan nämnts, att kostnaderna ska ha uppstått vid tillhandahållandet. Frågan blir alltså huruvida dessa kostnader är att betrakta som hänförliga till genererandet av tjänsten. Vi har sett olika tolkningar på detta i vårt empiriska material dels finns det kommuner som tar upp dessa kostnader medan flertalet kommuner har valt att inte fördela några kommungemensamma kostnader till renhållningsverksamheten. Detta tyder, enligt oss, på att det finns andra avgiftsfinansierade eller skattesubventionerade verksamhetsgrenar som får bära dessa kostnader. Vi anser att även renhållningsverksamheten drar nytta av resurser som politiskt utskott och kommunstyrelse och därför borde dessa kostnader vara med i kalkylen däremot är det inte heller helt orimligt att de inte fördelas alls utan att kostnaderna helt täcks via kommunalskatten. Det finns heller inget skrivet i RVFs material angående denna fråga vilket ytterligare försvårar vår tolkning av detta.

Om vi jämför detta med avfallsbolagens situation kan vi se att samtliga tar med kostnader för styrelsen i sina kalkyler. Vi kan dock tycka att detta är naturligt eftersom styrelsens arbete i dessa bolag har en direkt koppling till verksamheten. Däremot uppstår en problematik kring fördelningen till de olika verksamhetsgrenarna. Vi kan inte se att dessa kostnader skulle kunna fördelas efter ett orsak-verkan eller nyttjandesamband utan måste fördelas beroende på insamlad och behandlad avfalls mängd eller som ett procentuellt påslag. Vi återkommer då till den balansgång som råder kring subventionering mellan verksamhetsgrenar.

Som tidigare påtalats antog vi att vi skulle finna en användning av ABC-kalkylering. Vi trodde framför allt att avfallsbolagen, som var med i undersökningen, skulle ha anammat ABC metoden eftersom den har varit mycket omskriven. Dessutom kan tekniken ge en mer korrekt kostnadsfördelning eftersom alla kostnader fördelas efter det som driver kostnader och inte relaterat till volym. En fördelning efter volym kan ge en snedvridning i kostnadsfördelningen när det finns många fasta indirekta kostnader. Inom avfallsbranschen finns det många fasta indirekta kostnader vilket vi tydligt kunde se i kalkylerna för NÅRAB och ÖKRAB.

6.5.3 Full kostnadstäckning

Att kalkylera med självkostnaden innebär att kommunen får täckning för sina kostnader på lång sikt. Av största vikt är sedan att kalkylen ligger till grund vid taxekonstruktionen för att garantera att full kostnadstäckning nås utan att överuttag görs. Om kommuner/avfallsbolag använder sig av en fast och en rörlig del i taxan är det av vikt att den fasta delen täcker de fasta kostnaderna fullt ut. Skulle den rörliga delen även hjälpa till att förutom täcka de rörliga kostnaderna täcka de fasta kostnaderna riskerar man att hamna i en situation där de rörliga intäkterna inte räcker till och ett negativt resultat uppstår som då måste skattesubventioneras eller täckas på annat sätt. Ett exempel som vi iakttagit är att låta fasta kostnader täckas av intäkter som påverkas av kärstorlek och hämtningsfrekvens. Detta gör att kommunen riskerar att kostnaderna inte täcks fullt ut eftersom intäkterna kan komma att minska om

hushållen skiftar kärstorlek från större till mindre samtidigt som de fasta kostnaderna alltid måste kostnadstäckas.

Vi har i vår undersökning sett att det förekommer fall då kostnader för tilläggstjänster finns med i kalkylen för grundabonnemanget och där intäkter tas in via tilläggsabonnemang. Vi fann dock att dessa kostnader fördelades till de olika abonnemangen i efterhand men vi anser att detta skulle kunna göras med större tydlighet genom att ha separata kalkyler för tilläggstjänsterna. Vi anser att tilläggstjänsterna bör vara helt separerade och självbärande och inte subventioneras av grundabonnemanget. Detta för att undvika dubbelt uttag genom att intäkter tas in två gånger för att täcka samma kostnad.

Eftersom kommuner/avfallsbolag betalar behandlingsavgift efter vikt är det nödvändigt att göra en korrekt beräkning av den mängd avfall som hushållen genererar för att taxan ska bli så exakt som möjligt. En variabel i denna beräkning är kärlets fyllnadsgrad. Om hänsyn inte tas till fyllnadsgraden i kalkylen kommer kärlet alltid att räknas som fulla. Detta gör att budgeterade behandlingskostnader kan bli för höga vilket i så fall leder till ett för högt taxeuttag.

6.5.4 Producentansvar

Enligt miljöbalken får inte kommunerna belasta renhållningstaxan med kostnader som det är producentansvar på. I de fall kommunerna har fastighetsnära insamling av avfallslag som kan kategoriseras som producentansvar är det tillrådligt att detta ej belastar renhållningstaxan utan istället läggs som en frivillig tilläggstjänst. Vi har uppfattat att det finns kommuner som gör på detta sätt och det gör att det är lätt att urskilja att de följer de regler som finns på området. När dessa kostnader istället finns med i kalkylerna är det svårt att upptäcka om hanteringen belastar taxan eller om de vägs upp av de intäkter som erhålls från förpackningsinsamlingen. Det som ytterligare problematiserar förhållandena kring producentansvaret är att kommunerna, enligt miljöbalken, har rätt att differentiera taxan för att styra mot en ökad återvinning och återanvändning. Detta gör att abonnemang med insamling av avfall i flera fraktioner ibland subventioneras av andra abonnemang vilket gör att det inte blir tydligt vad som subventionerar vad.

Dessutom uppfattar vi det som att kommuninvånarna ser kommunen som ansvarig för all renhållning vilket gör att det finns ett tryck på kommunen att hålla rent även kring återvinningsstationerna. Detta är något som inte ligger inom ramen för den kommunala verksamheten. Följden av detta blir att kommunen får ökade kostnader för renhållningsverksamheten som de på något sätt måste få ersättning för. Detta problem hanteras på olika sätt i kommunerna. En del tar med kostnaden för att städa i kalkylen men tar då också med den ersättning de får från förpackningsinsamlingen för detta medan andra helt valt att inte sköta någonting som har med återvinningsstationerna att göra.

6.5.5 Påverkan på taxan

I vår studie har det framkommit att alla kommuner/avfallsbolag har olika metoder för att konstruera taxan. Vi menar att det är flera faktorer sammantaget som leder till att taxan blir som den blir. Vi har identifierat att taxan påverkas av den kunskap och erfarenhet personen besitter som konstruerar taxan men också av faktorer som rättvisa, tradition, avfallssystem och kommunstruktur. Dessutom spelar kommunpolitikerna och deras intressen en signifikant roll. Detta sistnämnda har i Trelleborg visat sig genom det beslut om blöjbarnsabonnemang som initierades av en kommunpolitiker. Detta abonnemang innebär att familjer med blöjbarn får ett större kärl utan extra kostnad. Subventioneringen av blöjbarnsabonnemangen betalas av samtliga villahushållsabonnemang vilka också är de som har möjlighet att nyttja denna tjänst. Övriga får alltså betala för att en viss grupp i samhället ska få betala mindre vilket vi kan se som en form av inkomstutjämning. En fråga är om detta kommunala beslut strider mot likställighetsprincipen som säger att särbehandling av kommuninvånarna inte får ske utan saklig grund. Miljöbalken i sin tur säger att differentiering av taxan endast får ske för att främja återvinning eller återanvändning. Vi kan tycka att denna subventionering inte är förenlig enligt det som statueras i kommunallagen och miljöbalken. Frågan är dock vad man ska lägga in i saklig grund.

Annan påverkan från politiker är i vilken utsträckning de lägger fokus på miljön. I bland annat Bjuv nämndes detta som den faktor som haft störst påverkan på avfallshanteringssystem och taxekonstruktion. Deras system med individuell vägning av avfallet har lett till minskade sopmängder vilket beror på att kommuninvånarna nu själva kan påverka storleken på taxan.

6.6 Samband i matrisen

I matrisen har vi inte kunnat identifiera några direkta skillnader i kalkylutformningen mellan kommuner och/eller avfallsbolag. Det finns inga avvikelser som är slående och som skulle kunna förklara varför taxorna skiljer sig åt. Alla följer de rättsprinciper som finns på området och använder sig av någon form av självkostnads kalkyl. Det enda som skulle kunna påverka taxan är det sätt som valts för fördelning av indirekta kostnader och det är där vi kan identifiera skillnader i matrisen.

De samband i matrisen som däremot är tydligare är i huvudsak mellan de målsättningar som RVF menar att kommunerna kan ha med sin taxa och hur taxekonstruktionen ser ut med grundavgift, hämtningsavgift och behandlingsavgift. Vad gäller att stimulera nytt beteende kan vi se att det finns ett visst samband med de kommuner/avfallsbolag som bland annat har hämtningsavgiften baserad på antal fraktioner. Vi har dessutom tolkat det som att hämtning i fler fraktioner medför en mer komplicerad taxa ut mot hushållen. Det kan dock vara så att det kanske inte bara har med hämtning i fraktioner att göra utan att det istället finns ett samband mellan en mer komplicerad taxa och själva bolagsformen. Vi har också identifierat ett samband

mellan rättvisa och att fördela grundavgiften efter nyttjande. Det verkar alltså som om kommunerna har anammat RVFs syn på rättvisa.

6.7 Sammanfattning

I detta kapitel har vi först gjort en beskrivning av hur vi kategoriserat och analyserat vår empiri i matrisen utefter våra valda variabler. Vi har beskrivit de resonemang som vi fört när vi satte de markeringar vi gjorde. För att tydliggöra våra resonemang har vi också exemplifierat. Vidare har vi fört övergripande teoretiska resonemang bland annat kring kalkylutformning, indirekta kostnader och taxesättning. Vi har också, i ett sista steg, analyserat de samband matrisen har påvisat.

7 Slutsats

I vårt sista och avslutande kapitel kommer vi att presentera vår slutsats. Vi ämnar redogöra för de resultat vår analys har lett fram till. Vi fortsätter kapitlet med några reflektioner kring de slutsatser vi dragit. Vi avslutar med att föra ett resonemang kring vad vi kunde ha gjort annorlunda samt ger förslag på vidare forskning,

7.1 Resultat

Vi har i denna undersökning kommit fram till att skillnaderna i avfallstaxan inte påverkas av kalkylutformningen. Det enda kalkylmässiga som vi har sett skulle kunna påverka taxan är fördelningen av indirekta kostnader och kommunernas kapitalkostnadsberäkningar. Vi har identifierat att alla kommunerna följer de rättsprinciper som finns på området. Detta innebär dock inte att kalkylerna blir mer stringenta eftersom rättsprinciperna är så pass allmänt hållna att det ges utrymme för egna tolkningar. De normer kring taxekonstruktion som finns utgivna av RVF följs inte i tillräckligt stor utsträckning för att minska spridningen i avfallstaxans storlek. Vi har vidare funnit att det som påverkar taxan är hur den praktiskt konstrueras utifrån den kalkyl som finns och de krav som ställs på konstruktören gällande kommunens miljömål, val av renhållningssystem, nivå på servicegrad och rättvisa.

Vår studie visar att kommunerna/avfallsbolagen har mer eller mindre komplicerade kalkyler och taxekonstruktioner. Vi har däremot inte funnit något tydligt samband mellan taxeuttaget och själva kalkylen. Vid en första anblick verkade kalkylerna väldigt olika. Det fanns avfallsbolag med detaljerade kalkyler och kommuner med endast ett fåtal kostnadsposter men vid en djupare analys insåg vi att det föreligger fler likheter än vad vi initialt trodde. Det är få avfallsbolag/kommuner som har några kostnader i sina kalkyler som väsentligt skiljer sig från de övriga. Likheterna kan ha sin grund i att många kommuner har största delen av sin renhållningsverksamhet utlagd på entreprenad. Vi har intrycket av att det i stället är de principer som råder för hur kostnaderna i kalkylen fördelas på de olika kundkategorierna och abonnemangen som påverkar det slutgiltiga taxeuttaget.

Vi kan se att fördelning av indirekta kostnader kan komma att påverka taxeuttaget dels genom att ett användande av olika fördelningskriterier, eller andra schablonmässiga påslag, torde ge olika utslag. Dessutom medger självkostnadsprincipen en möjlighet för kommunen att inte ta med alla kostnader, som är hänförliga till verksamheten, i kalkylen. Detta har tydliggjorts när det gäller fördelning av kommungemensamma kostnader som inte tas med i alla kommuners kalkyler.

Vad gäller kapitalkostnadsberäkning anser vi att det är viktigt att vara medveten om vilka metoder som finns och hur dessa ska appliceras. Vi tycker att kapitalkostnaderna skall spegla den verkliga värdeminskningen eftersom renhållningsverksamheten är en avgiftsfinansierad verksamhet och att det därför endast är självkostnaden som skall betalas. Om en kortare avskrivningstid eller en felaktig ränta används kan dagens kommuninvånare komma att beläggas med en större kostnad än vad som är verkligt.

Vi har funnit att den praktiska konstruktionen av taxan, från kalkyl till taxa, påverkas av hur många variabler konstruktören väljer att ta hänsyn till. Det vill säga hur kalkylens kostnader fördelas på variabler såsom kundkategorier, kärstorlek, hämtningsfrekvens och antal fraktioner. Dessutom påverkas taxan av de målsättningar som finns i kommunen. Dessa målsättningar kan vara rättvisa eller att stimulera nytt beteende. Vi har också identifierat att politikerna och deras intressen kan komma att påverka taxan.

Vi är av åsikten att tydligare riktlinjer på området kring kapitalkostnadsberäkning och fördelning av indirekta kostnader skulle kunna öka stringensen i kalkylen. Vi anser dock inte att en ökad stringens i kalkylerna kommer att drastiskt minska spridningen i avfallstaxans storlek. Däremot menar vi att ett ökat användande av RVFs riktlinjer, det vill säga ett likartat sätt att konstruera taxan, kommer att underlätta jämförelser. Det vi ser som viktigt här är att man har ett likartat sätt att fördela kostnader på de olika kundkategorierna samt att hänsyn tas till fyllnadsgrad och volymvikt.

7.2 Reflektioner kring uppsatsen

Vad vi upplevde som förvånande var att det på ett flertal kommuner i Skåne inte fanns någon renhållningsansvarig utan att det endast gavs en hänvisning till ett avfallsbolag. Avfallsbolagen sköter i dessa fall all hantering kring renhållningen och då även kalkylupprättning och taxesättning. Kommunfullmäktige får då ett förslag på taxa att besluta om. Vi kan se att detta medför en problematik kring vilken insyn kommunen då får. Vi ställer oss frågan huruvida kommunen då kan garantera att självkostnadsprincipen följs.

Vi har i denna undersökning utgått från den företagsekonomiska teori som finns inom kalkylering. Vi har i kalkylerna observerat att det kalkyleringsarbete som utförs går att härleda till den företagsekonomiska teorin trots att personerna som arbetar med kalkylerna inte själva kunde beskriva sitt arbete i företagsekonomiska termer. En förklaring till detta kan vara att vi i våra intervjuer valde att inte använda en begreppsapparat som kunde upplevas som otillgänglig för icke-ekonomer. Därigenom kunde vi få ut information som vi sedan kunde omkoda och hänföra till en företagsekonomisk terminologi. Vid intervjutillfällena var det bara en person som förde en dialog i ekonomiska termer. I övriga fall har vi tolkat informationen från intervjuerna i kombination med de faktiska kalkylerna.

En ytterligare problematik som vi stött på under genomförandet av denna uppsats är begreppet nödvändiga kostnader. Det finns en tydlig skiljelinje mellan företags-ekonomisk teori och kommunalrättslig teori när det gäller detta begrepp något som blir speciellt tydligt när det gäller begreppet vinst. Enligt företagsekonomisk teori är vinst nödvändig för långsiktig överlevnad men är enligt självkostnadsprincipen inte tillåtet. Vi är frågande till hur detta hanteras vid entreprenadavtal. Entreprenadföretagen är enligt ovanstående resonemang tvingade att ta ut en vinst samtidigt som kommunen endast får ta ut avgifter som motsvaras av självkostnaden för tjänsten. Hur följer kommunen upp att de totala kostnaderna är lägre om entreprenadföretagen utför tjänsten, med vinstpåslag, än om arbetet skulle utföras i egen regi. Dessutom anser vi att en uppräknig av entreprenadavtalen eller andra kostnader genom indexering kan leda till felaktigt uttag om det pågår under en längre tid utan noggrann revidering och uppdatering.

7.3 Alternativt genomförande

Ett alternativt genomförande skulle ha kunnat vara att genomföra en rent kvantitativ undersökning istället för, som nu, en kvalitativ undersökning. En kvantitativ undersökning kännetecknas av standardisering något som hade kunnat ge en möjlighet att generalisera, något som vi, med detta upplägg, inte anser oss kunna göra.

7.4 Förslag på vidare forskning

Under uppsatsens arbete har vi stött på många intressanta frågor och vinklingar som ännu är obesvarade. Vi tänkte därför ge några förslag på vidare forskning.

En fråga rör huruvida en kommunal verksamhet som avgiftsfinansieras måste vara kostnadseffektiv eller inte och om detta har någon påverkan på renhållningsavgiften. Hur tolkas självkostnaden när ekonomiskt ofördelaktiga beslut tas?

Vi anser också att det skulle vara intressant att undersöka begreppet producentansvar. Det har uppstått en problematik kring vart gränsen går mellan det kommunala ansvaret och producenternas ansvar. Detta medför att det i praktiken är svårt att avgöra om kommunen via renhållningstaxan får finansiera de kostnader som uppstår kring producentansvaret eller inte.

En annan intressant undersökning skulle vara att undersöka avfallsbolagens konsortialavtal med sina ägarkommuner. Detta eftersom det bland annat är mycket långa bindningstider på dessa avtal. Även de entreprenadavtal som finns mellan kommuner och insamlingsbolag skulle vara intressanta att skärskåda. Vi anser att kommunerna genom dylika avtal får en begränsad möjlighet till påverkan och kanske även insyn.

Vi kan också tänka oss att det skulle vara intressant att undersöka taxekonstruktörens handlingar utifrån institutionell teori. Detta i syfte att komplettera den bild vi gett från ett företagsekonomiskt perspektiv genom att se på hur de strukturer som finns i samhället påverkar människors beteende. Vi anser att detta skulle kunna ge ytterligare en dimension av det fenomen vi undersökt.

Bilagor

Bilaga 1 Ordlista⁷²

Bioavfall – biologiskt lättnedbrytbart avfall det vill säga den del av det organiska avfallet som på kort tid kan brytas ner i biologiska processer exempelvis mat- och trädgårdsavfall

Biocell – cell där bioavfall bryts ner i en syrefri process och deponigas tas tillvara på

Deponi – kontrollerat upplag för avfall som inte avses flyttas

Farligt avfall – avfall som har en eller flera farliga egenskaper exempelvis giftigt, cancerframkallande, frätande, miljöfarligt och brandfarligt

Fastighetsnära insamling – insamling på de fastigheter där avfallet uppkommit

Grovavfall – skrymmande avfall som härrör från hushåll

Med **hantering av avfall** avses en verksamhet eller åtgärd som utgörs av insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall (1998:808 15 kap 3 §)

Med **hushållsavfall** avses avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet (1998:808 15 kap 2 §)

Industriavfall – avfall som uppkommit genom en verksamhetsprocess

Inert avfall – avfall som inte sönderfaller eller låter sig komposteras som sten, tegel och eternit

Organiskt avfall – avfall som innehåller organiskt kol exempelvis biologiskt avfall och plastavfall

Restavfall – det avfall som blir kvar efter källsortering

Återanvändning – användning av ett föremål på nytt, för samma eller liknande ändamål som tidigare

Återvinning – användning av material, näringsämnen eller energi från avfall

⁷² Ordlistan är hämtad från www.sopor.nu, 2005-02-15

Bilaga 2 Intervjumall kommun

1. Vilken befattning har Ni?
2. Hur många hushåll finns i de olika kommunerna?
 - a. Hur ser uppdelningen ut mellan villor/flerfamiljshus?
3. Skulle Ni kunna beskriv hur ert avfallssystem fungerar i kommunen?
 - a. Finns det ett grundabonnemang och vad ingår i så fall i det?
 - b. Om det finns rörliga avgifter på vilka grundval bestäms dessa?
4. Finns det möjlighet att ta del av den kalkyl som ligger till grund för taxan?
 - a. Finns det några kommungemensamma kostnader och om så är fallet hur är dessa fördelade?
 - b. Hur ser Ni på framtida kostnader, finns det avsättningar i kalkylen?
 - c. På vilket sätt påverkas kalkylen av självkostnadsprincipen?
5. Finns det några utgivna riktlinjer som har följts vid konstruktionen av taxan?
6. Hur konstrueras taxan utifrån kalkylunderlaget, vilka ställningstaganden görs?
7. Hur fördelas kostnaderna på de olika kundkategorierna?
8. Finns det några övergripande mål i kommunerna som påverkar taxekonstruktionen?
9. Finns det andra förklaringar som har betydelse för det faktiska avgiftsuttaget?
10. Finns det någon uppföljning? Och om så är fallet på vilket sätt?
11. Vilka hinder, anser Ni, finns för att kunna jämföra kommunernas taxor?
12. Hur skulle detta kunna underlättas?

Bilaga 3 Intervjumall företag

1. Vilken befattning har Ni?
2. Vilka kommuner representerar Ni och på vilket sätt?
3. Finns det ytterligare kommuner som Ni samarbetat med?
4. Hur många hushåll finns i de olika kommunerna?
 - a. Hur ser uppdelningen ut mellan villor/flerfamiljshus?
5. Skulle Ni kunna beskriv hur avfallssystemet fungerar i kommunerna?
 - a. Finns det ett grundabonnemang och vad ingår i så fall i det?
 - b. Om det finns rörliga avgifter på vilka grundval bestäms dessa?
6. Finns det möjlighet att ta del av den kalkyl som ligger till grund för taxan?
 - a. Finns det några overheadkostnader och om så är fallet hur är dessa fördelade?
 - b. Hur ser Ni på framtida kostnader, finns det avsättningar i kalkylen?
 - c. På vilket sätt påverkas kalkylen av självkostnadsprincipen?
7. Som aktiebolag får ni gå med vinst?
8. Om det skulle bli ett förlust år hur påverkar det taxan?
9. Finns det några utgivna riktlinjer som har följts vid konstruktionen av taxan?
10. Hur konstrueras taxan utifrån kalkylunderlaget, vilka ställningstaganden görs?
11. Hur fördelas kostnaderna på de olika kundkategorierna?
12. Finns det några övergripande mål i kommunerna som påverkar taxekonstruktionen?
13. Finns det någon uppföljning? Och om så är fallet på vilket sätt?
14. Vilka hinder, anser Ni, finns för att kunna jämföra kommunernas taxor?
15. Hur skulle detta kunna underlättas?

Källförteckning

Offentligt tryck

Naturvårdsverket *Marknaden för avfallshantering* Rapport 5408

SFS 1979:596 Renhållningslag

SFS 1991:900 Kommunallag

SFS 1998:808 Miljöbalken

Sveriges Riksdag Betänkande 1996/97:KU12 *Kommunala kompetensfrågor*

Publicerade källor

Andresen, Ib (1998) *Den uppenbara verkligheten*, Studentlitteratur

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (1994) *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Studentlitteratur

Ax, Christian, Johansson, Christer & Kullvén, Håkan (2002) *Den nya ekonomistyrningen*, upplaga 2:2, LundaText AB

Bergman, Helena, Carlsson, Lars-Eric, (1998) *Avfallshantering och producentansvar i Miljöbalken förklaringar och kommentarer*, Daleke Grafiska

Halvorsen, Knut (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997), *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*, 2a upplagan, Studentlitteratur

Karlsson, Ingvar (1999) *Kalkylering – lönsamhetsbedömningar, investeringar och resultatplanering*, LundaText AB

Nationalencyklopedin andra bandet (1990)

Malmer, Stefan (1996) *Kommunal prissättning mot bakgrund av självkostnadsprincipen*, BAS

Malmer, Stefan (2003) *Ett pris blir till – om förklaringar till kommunala avgifter och taxor*, Santérus

Nygaard, Claus & Bengtsson, Lars (2002) *Strategizing – en kontextuell organisationsteori*, Studentlitteratur

Patel, Runa & Tebelius, Ulla (1987) *Grundbok i forskningsmetodik*, Studentlitteratur

Svenning, Conny (1999), *Metodboken*, 2:a upplagan, Lorenz förlag

Tagesson, Torbjörn (2002) *Kostnadsredovisning som underlag för benchmarking och prissättning*, Kristianstads boktryckeri AB

Yard, Stefan (2001) *Kalkyler för investeringar och verksamheter*, Studentlitteratur

Artiklar

Kommunaktuellt nr 17 "Sophämtningen – jämförelse" 2004-05-13

Svenska Dagbladet "Det svenska sopberget växer" 2004-11-01

Muntliga källor

Bissmont Mimmi, NÅRAB 2004-11-09

Brodén Rolf, Bjuvs kommun 2004-11-07

Hasselqvist Christel, Bromölla kommun 2004-11-08

Kazimiersky Rolf och Jönsson Maryanne, HÄRAB 2004-11-08

Persson Bo och Hansson Bertil, ÖKRAB 2004-11-16

Pettersson Stefan, Statistiska Centralbyrån, 2004-11-24

Svensson Jan, Vellinge kommun 2004-11-17

Tilly Sven, Trelleborgs kommun 2004-11-13

Wilhelmsson Göthe Anna, Lunds kommun 2004-11-15

Elektroniska källor

www.bjuv.se

www.bromolla.se

www.renhallarna.se

www.lund.se

www.narab.se

www.naturvardsverket.se

www.riksdagen.se

www.RVF.se

www.sopor.nu

www.trelleborg.se

www.vellinge.se

www.okrab.se

Lunds Universitets Biblioteks katalog för böcker och tidskrifter, LOVISA

Icke publicerade källor

Audelius, Bo (2000) *Taxekonstruktioner*, Renhållningsverksföreningen

Hagnell, Andreas, Svenska Kommunförbundet (2000) *Gröna nyckeltal – en metod att jämföra kommuner*, A.T.T Grafiska KB ISBN 91-7099-909-0

Lethin, Håkan (2004) *Vem äger dina sopor? En studie av den skånska avfallsmarknaden*, Timbro Syd ISBN 91-7566-571-9

Lethin, Håkan (2004) *Sopor blir till guld – ska kommunen konkurrera?*, Timbro Syd